

**Amaṇuliro Amalaṇi Aga Yesu
Mu Lunyole**

MARIKO

Lunyole Bible Translation Committee

Lunyole Bible Translation Committee

Amanjuliro Amalaŋi Aga Yesu Mu Lunyole

MARIKO

The Gospel of Mark in Lunyole

Trial Edition

Illustrations on pages 13, 53, 68 and the front cover by Louise Bass
©The British and Foreign Bible Society, 1994

Illustration on page 2 by Darwin Dunham ©United Bible Societies, 1989

Illustrations on pages 49, 61 and 63 by Horace Knowles
©The British and Foreign Bible Society, 1954, 1967, 1972, 1995

Illustration on page 6 by Graham Wade ©United Bible Societies, 1989

Lunyole Bible Translation Committee
PO Box 750, Entebbe, Uganda

in cooperation with

©Wycliffe Bible Translators, 2006

Obuhwenda ohunjwa eri Abacuusa Ebbayibbuli mu Lunyole

Balebe beefe Abananyole mwesimwesi eyi muli, huli n'esangaalo ly'amaani ohuboosaho ehitabo ehidaayi ehy'Amajuliro Amalaji aganjamba hu Yesu Kurisito Omwana wa Hiwumbe mu lulimi lwefe Olulya Lwoba. Ebbayibbuli yirimo ebimesu ebihulu bibiri. Yirimo Endagaano Ekyaire n'Endagaano Epyaha. Ehitabo hino nj'ehirala hu ebyo ebi hwagaana mu Ndagaano Epyaha era nga hirala hu bitabo ebine eby'Amajuliro Amalaji aga Yesu Kurisito agaloma hu bulamu buwe, emirimo jije, esomesa yiye, ohufa huhwe, ohulamuha huhwe, n'ohutiina huhwe mwigulu. Ehitabo hino nj'ehirala hu bibala ebidaayi eby'omulimo gw'ohucuusa Ebbayibbuli mu lulimi lwefe Olunyole ogu hwefumbireho hatyane.

Mu hucuusa ehitabo hino husingire hutambisa Olunyole olu baatu abahira obungi baloma hatyane era hwejalamire ebibono ebi abandi bahalangire ti nj'Olunyole "endiho" atenga abaatu abahira obungi ab'omulembe guno si babimanyire. Hutambihiise epandiiha ey'Olunyole eyi hatyane huli hingesesyera hucusiise ni hweyedesa obukodyo obulihohatyane mu hucuusa endimi ni huenululirayo erala amahulu g'obuhwenda obuli mu hitabo hino abanahisome basobole ohubutegeera obulaj. Epandiiha y'amasiina agandi ag'abaatu n'ebifo yosi ecuuhiremo ohunjwa aja abasinga obungi mubaaye ni munalire ohugalangira. Hino hijooye hu hingesyaho ohugalanga n'ohuganjidiiha mu ngeri eyi gali mu lulimi Olugureeki olu Ndagaano Epyaha yasooka ohujadiihiwamo. Olw'ohwongera ohuyeeda omusomi w'ehitabo hino ohutegeera, huhigohobire n'olutungo lw'ebibono ebi abahira obungi basobola ohuba ni batamanyire bulaji mahulu era hwahena hwabinyonyola amahulu gaabyo.

Omumimo gw'ohucuusa Ebbayibbuli mu Lunyole hu gujambiiye njalala ng'Ekanisa ya Kurisito mu Bunyole ni njabula hwesalamo ti ate bano ba Porotesitanti, bano Bakatoliki oba ti Bapentekote. Huli njalala mu mulimo guno era ehitabo hino hy'efe hwesi olwohuba hu hahiiho hiisi kanisa yihihirirwa mu wijufu era abatangirisi bosibosi ab'enjihirisa y'Obukurisitaayo mu Bunyole bali enyuma w'omulimo guno. Njano paaja hwenda hwebahisa hiisi muutu atuuaaye amagesi agohiise omulimo guno aja guli. Husunga hiisi anasome ehitabo hino atuje amagesi aganayeede ohwongera ohulongoosa epandiiha y'Olunyole, konyo Ebbayibbuli y'Olunyole etujomere era etwangujire ohuyisoma.

Husuubira huuti hiisi anasome ehitabo hino hinamuyeede mu bulamu buwe ow'omwoyo. Abahena ohufugirira husuubira ti hinabongere ohujangala mu hufugirira hwawe n'abahiiri banasobole ohufaan Yesu

era bamufugirire abe Musengwa ajuga obulamu waawe. Hulomba Hiwumbe Musengwa abanje ekabi ni musoma ehibono hihye!

Niife abacuusa Ebbayibbuli mu Lunyole.

Enyanjula

Mariko atagiha ohuloosa AmaJuliro Amalaji aga Yesu n'ebibono bino: "Gano nj'AmaJuliro Amalaji agajamba hu Yesu Kurisito Omwana wa Hiwumbe." AmaJuliro gano Amalaji galaga Yesu ng'olu ali n'obujagi era ng'olu ali Munojosi. Obujagi wa Yesu hu bubona mu somesa yiye, mu hubbinga emisambwa hu baatu era n'omu ngeri eyi Yesu asonija abaatu ebibi. Yesu omwene geromaho ng'olu ali Omwana w'Omuutu owaajire ohujayo obulamu buwe ohuba endiŋi ey'ohununula abaatu mu bibi byawe.

Mariko aloosa ebijamba hu Yesu n'atabbimbiry. Mu huloosa huhwe amaani agahenera hubi Yesu gahola, ebi galoma n'ebi gasomesa. Mariko atagiha emboosi yiye n'aloma hu hubuulira hwa Yowaane Omubatizi ohwo galosaho ohubatisiwa n'ohuhemewa hwa Yesu. N'ajwa ajo atiina butereefu hu huloosa hu mirimo ejii Yesu gahola n'ajonia era n'asomesa abaatu. Mariko geyongera ohuloosa n'alaga ng'olu omujendo gw'abalobera ba Yesu gwatiina ni gweyongera hino hyongera ohugongeesa n'ohusimbya abasigu babe ehini.

Mariko agohoba emboosi yiye ey'AmaJuliro Amalaji aga Yesu n'ebyalijo mu sabbiiti eyagohoba obulamu wa Yesu hu hyalo. Aloosa hu hufa hwa Yesu ng'olu bamuhomerera hu musalabba, amasiha gage ko n'ohulamuha huhwe. Byo ebibono ebiri mu suula 16:9-20 biroboosewa ohuba ti Mariko si nj'owabiroosa aye muutu wundi nj'owabimeedaho olw'ohujomya engohoba.

Ebiri mu hitabo hino mu buupi

Esuula n'olunyiriri

1. Etagiha y'AmaJuliro Amalaji 1:1-13
2. Omulimo ogu Yesu gahola mu twale ly'e Galilaaya 1:14-9:50
3. Olugendo lwa Yesu n'ajwa mu Galilaaya ohutiina mu hibuga Yerusalem 10:1-52
4. Esabbiiti eyagohoba obulamu wa Yesu hu hyalo n'ebi gahola e Yerusalem 11:1-15:47
5. Ohulamuha hwa Yesu 16:1-8
6. Yesu abonehera abalobera babe era atiina mwigulu 16:9-20

Mariko

Ohubuulira hwa Yowaane Omubatizi

(*Bona ni Mat 3:1-12; Luk 3:1-18; Yow 1:19-28*)

1 ¹Gano nj'Amanjuliro Amalaaji agajamba hu Yesu Kurisito Omwana wa Hiwumbe. ²Gatagiha n'ebibono bya Hiwumbe ebi nabbi Yisaaya gajandiiha ati:

“Ndituma omuhwenda wange
gahwehererayo aje ahuhosirire engira.

³ Naliijo ejanjaasi ery'amaani erijwera mu lulafu
omuutu n'alangirira n'aloma ati:
‘Muhosiire edabani ya Musengwa,
mulunjamye amagira gage.’”

⁴Omuutu oyo gaali nj'omusinde oyu balanganga baati Yowaane Omubatizi. Yowaane oyo ng'aba mu lulafu, n'abatiza abaatu era n'abuulira,^a n'abaloma ati:
“Mwebbwage mucuuse emyoyo, mubatisiwe, Hiwumbe abasonije ohubbenga hwenywe.” ⁵Ng'ajo abaatu banjwerehererangamo ohunja mu bitahere by'omu Buyudaaya byosibyosi n'omu hibuga hy'e Yerusalem ni batiina eyi ali ni babbutula ebibi byawe, ng'ababatiza mu Lwabi Yorudani.

⁶ Yowaane gambalanga ehyambalo ehi bahola mu mooya g'esolo eyi balanga baati engamira, era ni gesidiha omusipi ogw'ehyanjo mu hihunya. Galyanga sige n'omudugere. ⁷Mu hubuulira huhwe galomeranga abaatu ati: “Naliijo alija owukira obujangi oyu toola wayire n'ohwinama ohumufihulamo engaito namwoga amagulu. ⁸Ese mbabatiza n'amaaji aye niye alibabatiza n'Omwoyo Omwabule.”

^a1:4 Ebijandiiho ebindi bisoma biiti Yowaane Omubatizi nga gaaja n'abuulira.

1:2 Bona ni Mal 3:1 1:3 Bona ni Yis 40:3 1:6 Bona ni 2 Sek 1:8

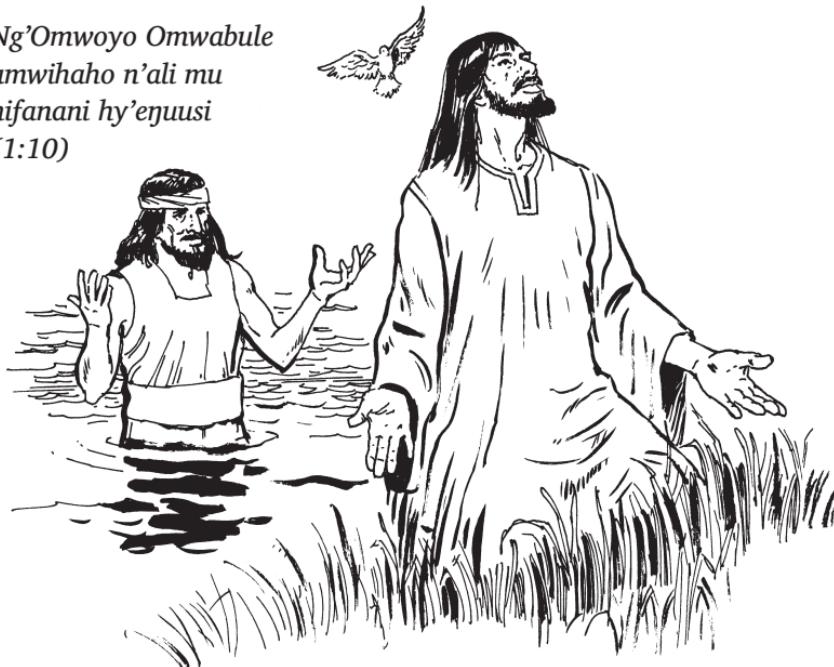
Ohubatisiwa hwa Yesu

(*Bona ni Mat 3:13–4:11; Luk 3:21-22; 4:1-13*)

9 Mu biro ebyene ebyo, Yesu ng'aŋwa mu habuga ah'e Nazareesi mu Galilaaya, ng'atiina eri Yowaane amubatize mu Lwabi Yorudani. **10** Yesu ni gajwa ati mu maaji ng'abona egulu ni liwihuhire ng'Omwoyo Omwabule amwihaho n'ali mu hifanani hy'eŋuusi, **11** Ejanjaasi nga liŋwa mwigulu ewa Hiwumbe ni liroma liiti: “Niiwe Omwana wange omuhoda, owunesiimisa.”

12 Ḣaweeene ajo ng'Omwoyo Omwabule asindigirisa Yesu amunjira mu lulafu. **13** Ng'eyo ahenayo endaalo amahumi ane n'amenyire ḷalala n'esolo ej'omu esugu Sitaani n'amuleba, ng'abamalayika bamujengereranga.

*Ng'Omwoyo Omwabule
amwihaho n'ali mu
hifanani hy'eŋuusi
(1:10)*

Yesu atagiha ohubuulira Amaŋuliro Amalaŋi

(*Bona ni Mat 4:12-17; Luk 4:14-15*)

14 ɻahani ab'obujangi ni baali ni badanyire Yowaane mu komera, Yesu gatiina e Galilaaya ng'alomeranga abaatu Amaŋuliro Amalaŋi aganwa eri Hiwumbe, **15** n'aloma ati: “Ehiseera ehi mubaaye ni mulindirira hyolire. Obujugi wa Hiwumbe wigereeye. Mwebbwage mucuuse emyoyo, muſugirire Amaŋuliro Amalaŋi agajamba hu Buŋugi wa Hiwumbe.”

16 ɻahani ɻaalijo abasinde babiri Simooni n'Andereya mulebewe. Abasinde bano baali benuli b'enyeeni ni bateganga obutimba mu nyanja. Lulala Yesu ni gaali n'agenda hwigenya ly'enyanja y'e Galilaaya, ng'ababona ni batega obutimba mu nyanja. **17** Ng'ajo abalanga ati: “Muje mube beegi bange, ndibafula abenuli b'abaatu.” **18** ɻaweeene ajo nga baleha ajo obutimba waawe, bamulonda.

19 Ni gesendaho mu moni ɻatotono, ng'abona Yakobbo ni Yowaane abasaani ba Zebbedaayo ni bali ni saawe mu lyato lyawe ni bagonjoola obutimba. **20** ɻaweeene ajo nga boosi abalanga. Nga baleha ajo saawe Zebbedaayo n'abatambi babe mu lyato, nga nibo batiina ni Yesu.

Yesu abbinga omusambwa hu muutu

(*Bona ni Luk 4:31-37*)

21 Ng'ajo Yesu n'abeegi babe, boola mu hibuga hy'e Kaperanawumu. Olwa Sabbaato ni lwlire, nga Yesu atiina mu humbaaniro ly'Abayudaaya, atagiha ohusomesa.

22 Abaatu ni banjulira, nga beŋunja bugali esomesa yiye. Olwohuba gasomesa n'obujangi, sosi hy'abasomesa b'amagambi ga Hiwumbe. **23** ɻahani mu humbaaniro omwo mwalimo omusinde owaaliho omusambwa. Ng'ajo ni naajo

ahayaana n'aloma ati: 24 “Otuhaabya hiina ewe Yesu Omunazareesi? Wujire hutusihirisa? Ese kumanyire! Niiwe Omwabule wa Hiwumbe.”

25 Yesu ng’ahayula omusambwa ogwo ati: “Ijoleera! Ijwa n’ohu muutu oyo!”

26 Omusambwa nga gujugumisa omusinde oyo n’amaani, nga guhena gumuñjwaho ni gwiteera. 27 Abaalijo bosibosi nga beñunja, nga bahena bebuusa baati: “Omuutu ono wa ngeri hi? Esomesa yiye pyaha ate ya bunjangi. Obona alagira n’emisambwa joosi jamujulira!”

28 Ohuñwa hulwo, ng’afuma mu hyalo hy’e Galilaaya hyosihyosi n’emirirano.

Yesu añonia eduuuli ly’abalwaye

(*Bona ni Mat 8:14-17; Luk 4:38-41*)

29 Yesu ni gañwa mu humbaaniro ly’Abayudaaya, ng’atiina ni Yakobbo ni Yowaane mu mago ga Simooni n’Andereya.

30 Mu hiseera ehyo masaala ya Simooni gaali mu buliri omusuuja ni gumuluma era olu Yesu goola ati nga bamulomera. 31 Ng’ajo Yesu atiina aña ali, ng’amuñjamba hu muhono amwinyosa. Ajo ni naarjo, omusuuja ogwali ni gumuluma nga guñona, ng’abategehera ehy’ohulya.

32 Ng’ajo mu ngolyobere abaatu bajwerehereramo bajira eri Yesu abalwaye n’abaaliho emisambwa. 33 Era abaatu ab’omu hibuga ehyo bosibosi nga bejuha ebulañu ña mulyango gw’enyumba omu gaali. 34 Ng’añonia bangi abaali n’endwasi ejá hiisi ngeri. N’abaaliho emisambwa gajibabbingaho, coka n’atajiganya huba n’ehi jiroma olwohuba jaali jimumanyire.

Yesu abuulira mu Galilaaya

(*Bona ni Luk 4:42-44*)

35 Ni wahyeye, Yesu genyoha mu mugamba pwipwipwi ng’atiina mu hifo ehiduleere ng’aba eyo n’alomba.

36 Simooni n’abahye, nga batiina ohumwendula. 37 Ni

bamuweene, nga bamuloma baati: “Hiisi muutu ali huhudaha.”

38 Nga Yesu abaloma ati: “Muhole hutineho n’omu bitahere ebirirene ɣano yoosi nje mbuulireyo olwohuba ehyo nj’ehi najiriye.”

39 Ng’ajo atiina hiisi ɣaatu mu Galilaaya, n’abuulira mu mahumbaaniro gaawe, era n’abbinga emisambwa hu baatu.

Yesu ajanonia omugenge

(*Bona ni Mat 8:1-4; Luk 5:12-16*)

40 Ng’ajo ɣabaajo omusinde omugenge owatiina eyiri Yesu, ng’ahubba amafuha mu moni jije, amwegalahira ati: “Muhulu, hanye nj’ohusiima huhwo, ponie.”

41 Omusinde oyo ng’ajambya Yesu ehisa. Ng’ajo ajanuula omuhono amunjambaho,^b amuloma ati: “Nj’ohusiima hwange, ale ɣona.” **42** ɣaweeene ajo, ebigenge nga bijona, ng’alongooha. **43-44** Ng’ajo Yesu amusebula n’amuhamirisa buhomya ati: “Omanya hino otahiromeraho muutu kadi mulala. Aye tiina weyanjule eyiri omusengi, oñeyo ejongo eyi nabbi Musa galagira, bube bujulisi obubahahasa ti ojonire.” **45** Aye omusinde oyo gatiina gaatagiha hwerebulira hiisi muutu, ng’olu Yesu gaali n’amujonisye. Olw’ehyo, Yesu hyamubeera higosi ohubaaho n’ahabuga aha gengiramo lubonani, aye gabanga hutulo mu lulafu ebula baatu. Coka ni n’eyo yoosi abaatu banwanga hiisi ɣaatu ni batiina eyi ali.

Yesu ajanonia omulwaye owaali n’asanyalaaye

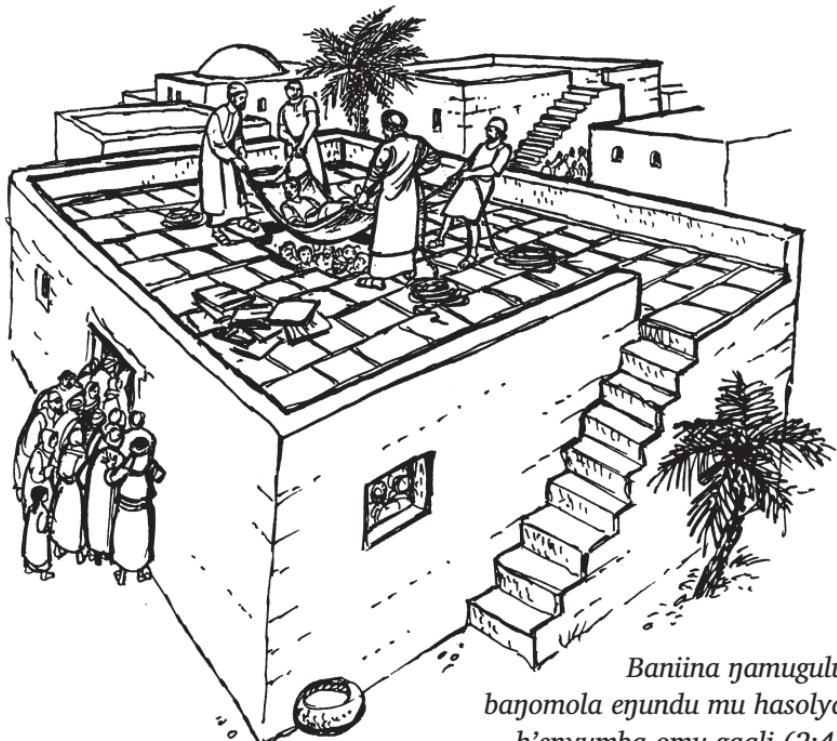
(*Bona ni Mat 9:1-8; Luk 5:17-26*)

2 **1** Ni ɣabitajo endaalo ndidiri, nga Yesu gagama mu hibuga hy’e Kaperanawumu. Ni hyaguuye abaatu baayo

^b**1:41** Hino hyali hibbwaga esambo y’ehiyudaaya olwohuba amagambi gaali sigehirisa omuutu omulamu ohunjamba hu mugenge (*Bona ni Lev 13:45-46*).

1:39 *Bona ni Mat 4:23; 9:35*

mu hutwi ti ali mu mago aga gamenyangamo, 2 nga batiinayo abeene abangi bahumbanira mu lunya, n'ohwolera erala ḥa mulyango n'oñuma n'aja obisya hugulu. Yesu ni gaali n'abalomera ehibono hya Hiwumbe, 3 nga ḥabaaño abasinde bane abatiinayo ni bañira omulwaye alwaye ohusanyalala ni bamugegeeye hu musigaasiga. 4 Olw'obungi w'abaatu bahaya engeri eyimwosa aŋali Yesu. Ehyanoyemo nga baniina ḥamugulu bañomola ejundu mu hasolya h'enyumba omu gaali, nga babisya omulwaye mu ḥundu eryo, bamwihsa hu musigaasiga ohu bamuleeteeye ohumwosa aja Yesu gaali. 5 Yesu ni gabona owesige obu baali ni bamutaayemo, ng'aloma omulwaye ati: "Mwana wange, kusoniŋire ebibi bibyo."

*Baniina ḥamugulu
bañomola ejundu mu hasolya
h'enyumba omu gaali (2:4)*

6 Ḧahani, ḥaalijo abasomesa b'amagambi ga Hiwumbe abaali ni behaaye ajo. Ni bañuliiye ebibono ebi Yesu galoma, nga baloma mu myoyo jaawe baati: **7** “Ajanga atye ohuloma atyo? Ohwo huba hufodogola. Hiwumbe yejene nj'ali n'obunjangi ow'ohusonija ebibi.”

8 Ḩaweeene ajo nga Yesu afania mu mwoyo gugwe, ebyali mu biñeego byawe. Ng'ababuusa ati: “Lwahiina mujeega muutyo mu myoyo jenywe? **9** Hiina ehihiraho owangu? Ohuloma owasanyalala ti: ‘Kusonijire ebibi bibyo’ oba ti: ‘Yinyoha ogege omusigaasiga gugwo wagameyo ewenywe?’ **10** Ḩahani ha mbalage ti Omwana w'Omuutu ali n'obunjangi ow'ohusonija ebibi mu hyalo.” Ng'ajo aloma owasanyalala ati:

11 “Yinyoha ogege omusigaasiga gugwo, wagameyo ewenywe.” **12** Ḩaweeene ajo bosibosi abaaliyo ni bamutaayeho emoni, omusinde oyo nga genyoha, adunda omusigaasiga gugwe, agenda atiina. Nga bosibosi beñunja. Nga bajumirya Hiwumbe, ni baloma baati: “A! Hino sihuhibonangaho!”

Yesu gaajire hu lw'abali n'ebibi
(Bona ni Mat 9:9-13; Luk 5:27-32)

13 Ng'ajo Yesu gagamayo hu Nyanja y'e Galilaaya. Ng'ehinjindi hy'abaatu hihumbaana aja ali atiina mu moni n'ohubasomesa. **14** Ni gaali n'agenda hwigenya, ng'abona omuñoosa oyu balanganga baati Levi w'Alufaayo ni gehaaye aja bañoosesa. Nga Yesu amuloma ati: “Nja wunonde ogendenga ni neese.” Nga Levi genyoheramo amulonda.

15 Ebyo ni byanjooye, nga Yesu atiina n'abeegi babe ewa Levi ohulya. Omutoolo gw'abañoosa n'abaatu abandi abahosi b'ebibi, nga batiina ni naye. Nga bosibosi behala baliira ñalala ni Yesu n'abeegi babe. **16** Balala hu basomesa b'amagambi ab'ehibbubbu hy'Abafarisaayo ni baweeene Yesu n'alya n'abaatu abo ab'ebibi n'abañoosa nga babuusa abeegi

babe baati: “Lwahiina alya n’abaatu abahosi b’ebibi n’abajoosa?”

17 Yesu ni ganjuliye ehi babuusa, nga niye abaloma ati: “Abaatu abalamu sibetaaga mugangi, ohutusaho abalwaye. Sinaajire hwendula aberanga abalaji, ohutusaho abahosi b’ebibi.”

Ehibuuso ehijamba hu husiiba

(*Bona ni Mat 9:14-17; Luk 5:33-39*)

18 Lulala, abeegi ba Yowaane Omubatizi n’aba Abafarisaayo baali basiibire aye aba Yesu ni batasiibire. Nga njabaajo abaatu abatiina eyiri Yesu nga bamubuusa baati: “Lwahiina abeegi ba Yowaane n’aba Abafarisaayo basiiba, aye ababo ni batasiiba?”

19 Ng’ajo Yesu abagabolamo ati: “Abalange hu mbaga y’obugole banjanga ohusiiba, ahooye omweja n’ahiiri ni nabo? Ehiseera hyosihyosi ehi ahena ni nabo, sibasiiba.

20 Aye ehiseera hiryola, babatuseho ahooye omweja. Hulwo ndolu balitagiha ohusiiba.” Nga geyongera ohubagerera engero ejindi ohubalaga ng’olu esomesa yiye n’emisiso jaawe bitasobola hujambagana.

21 Ng’abaloma ati: “Omuutu saahubba hijero ehy’olugoye olunyaaha mu hyambalo ehihayire. Olwohuba ehijero ehyo ni hyehuuna, hihapuha ohujwa hu lugoye olwo oluhayire hyajiriraho n’ehimesu hyalwo, ng’ehituli hyeyongera ohugalama. 22 Mu ngeri nj’enyene, sibajuha mwenge gw’emizabbibbu epiirajo mu sanju yaagwo ey’omu hyanjo^c ehihayire. Singa ohihola, gwadisa esanu nga byombi obifirwa. Aye omwenge ogw’emizabbibbu epiirajo, bagujuha mu sanju yaagwo ey’omu hyanjo ehinya.”

^c2:22 Mu biseera bya Yesu Abayudaaya babiihangaa omwenge gw’emizabbibbu mu bisaaju ebi batunganga mu byanjo hy’efe olu huli n’ebita.

Yesu nj'emusengwa aŋuga sabbaato

(*Bona ni Mat 12:1-8; Luk 6:1-5*)

23 Lulala hu ludaalo lwa Sabbaato, Yesu n'abeegi babe baali babita mu ngira eyibita muga gw'eŋaano. Abeegi babe nga batiinanga ni baŋjuluula embehe hu magala ni bemunga. 24 Abafarisaayo nga babuusa Yesu baati: “E! Lwahiina abeegi babo bahola ehi magambi geefe gatatuſugirira huhola ludaalo lwa Sabbaato olu huli n'ohuŋumuliraho?” 25-26 Nga niye abagobolamo ati: “Si musomangaho huhi Dawudi gahola ni gaali n'ajuma hy'ohulya? Mu biseera ebi Abbiyatari gaali nj'omuhulu w'abasengi, Dawudi gengira mu weema ya Hiwumbe ng'alya emigaati eji baali ni baŋjongire eri Hiwumbe. Amagambi gafugirira Basengi ba Hiwumbe bojene ohulya emigaati ejo. Coka ate Dawudi gajiriyyeho, era ganaho n'aba gaali ni nabo.”

27 Ng'ajo Yesu agohoba n'aloma Abafarisaayo ati: “Hiwumbe gataayejo oludaalo lwa Sabbaato olw'ohugasa omuutu, sosi Sabbaato ohuŋuga omuutu. 28 Olw'ehyo Omwana w'Omuitu nje Musengwa aŋuga oludaalo lwa Sabbaato.”

Yesu aŋonia omuutu hulwa Sabbaato

(*Bona ni Mat 12:9-14; Luk 6:6-11*)

3 1 Nga nindi olundi Yesu atiina mu humbaaniro ly'Abayudaaya. Hulwo mwalimo omusinde owaali n'omuhono omujotohi. 2 Hu baali mu humbaaniro, mwalimo abasigu babe abaali ni bendula ehy'ohumweŋambya era nga bamutaho emoni babone oba anaŋonie ow'omuhono omujotohi hu ludaalo lwa Sabbaato, bafune ehy'ohumuloopa. 3 Nga Yesu aloma omusinde owaali

n'omuhono omujotohi ati: "Yinyoha, wemerere aja hiisi muutu asobola ohuhubona."

4 Ng'ajo Yesu ko abuusa abaali ni bamwendulirisa ati: "Kaho amagambi gafugirira huhola hiina hulwa Sabbaato? Huhola biraŋi, oba huhola bibi? Hunonia bulamu, oba hubusihirisa?" Aye nibo nga ba ɣoleera huŋoleera. **5** Nga Yesu abetoolosamo emoni n'abasungujaliye, era n'ali munyikaafu olw'obuhahanyafu w'emyoyo jaawe, ng'aloma omusinde oyo ati: "Waama januula omuhono gugwo." Ng'ola agujanuula, nga gujonera erala. **6** ɣaweene ajo, Abafarisaayo ni bahena ohubona Yesu n'ajonisye omusinde oyo, nga batula batiina bejimba hu bawagizi ba Herode bateesa ng'olu banasihirise Yesu.

Abaatu bajwerehereramo ohuja ohwebonera Yesu

7 Ng'ajo Yesu aŋwaŋo n'abeegi babe batiina hwigenya ly'enyanja y'e Galilaaya. Oguŋindi gw'abaatu nga gumulonda. Abaatu bajwa enjuyi n'enjuyi mu matwale ery'e Galilaaya ni Buyudaaya, **8** n'omu hibuga hy'e Yerusalem, n'omu hitundu hy'e Yidumeya, n'engereha w'olwabi Yorudani, n'omu bitundu ebirirene ehibuga ehy'e Tiiro n'ehye Sidoni nga batiina eyi ali. Hino bahihola olwohuba baali bajuliiye efuma y'ebi gaholanga.

9 Olw'abaatu ohubitirira obungi, Yesu galoma abeegi babe bamutegehereŋo eryato gehalemo n'asomesa, abaatu batamunyigirisa. **10** Olwohuba gaali ajonisye abaatu bangi, hiisi mulwaye hulwo gaali genyigirisa asobole ohumwolelera amujambeho.

11 Hiisi olu baatu abaaliho emisambwa bamubonanga, bagwanga ɣaasi mu moni jije, ni beteera baati: "Niiwe Omwana wa Hiwumbe!" **12** Coka niye gahayulanga huhayula emisambwa n'atajiganya hubbutula ehyama ehyo.

Yesu atobola abahwenda ehumi n'ababiri

(*Bona ni Mat 10:1-4; Luk 6:12-16*)

13 Yesu ni gaŋooye aŋo ng'atiina mu hifo ehy'omu lugingi, ng'agangalamo abaatu aba gendire nga begerera aŋa ali. **14** Mu bano ng'atobolamo ehumi n'ababiri abafuula bahwenda babe, basobole ohubanga ni naye, era abatumenga ohubuulira obuhwenda buwe. **15** Ng'ahena abaya obunjangi ow'ohubbinganga emisambwa hu baatu. **16** Ehumi n'ababiri abo mba bano: Simooni, oyu gameedaho erindi ati Peetero; **17** abasaani ba Zebbedaayo ababiri Yakobbo ni Yowaane, boosi aba gameedaho erindi ati: “Bbowaneruge” amahulu gaalyo ti: “Ababbwabbwanuha hy'eraadu” **18** n'Andereya ni Filipo ni Bbarutolomaayo ni Matayo ni Tomasi ni Yakobbo w'Alufaayo ni Sadaayo ni Simooni omu Zelote, **19** ko ni Yuda Yisikaryoti, olufanyuma agalya mu Yesu endyege.

Yesu ahira Bbeluzebbuli amaani

(*Bona ni Mat 12:22-32; Luk 11:14-23; 12:10*)

20 Ebyo ni byaŋooye nga Yesu n'abeegi babe baagama eyi bamenyanga. Nga nindi eyo yoosi ehiŋindi hy'abaatu hihumbaana nga hyola n'ohutabaya simire ey'ohunjamba hu hy'omu tamu. **21** Ni hyaguuye abalebe babe mu hutwi, nga batina baje bamutuseyo olwohuba baali baanjeega baati aguuye eralu.

22 Ḣaalijo abasomesa b'amagambi abaali ni bajire ohuŋwa e Yerusalem. Bano baali baloma baati: “Yesu alihoo Bbeluzebbuli omuhulu w'emisambwa.” Era baati: “Geyeedesa buŋangi wa Bbeluzebbuli ohubbinga emisambwa hu baatu.”

23 Ng'ano Yesu abalanga besende aja ali, ng'abalomera mu ngero ati: "Sitaani omuhulu w'emisambwa, ajanga atye ohwebbinga omwene hu muutu? **24** Abaatu ab'owahabaha obulala banesalamo bahubbaganana abeene n'abeene, owahabaha owo busihiriha. **25** Abaatu b'omu mago boosi singa sibanjambaganana, amago ago gabbwagiha. **26** Mu ngeri nj'enyene singa Sitaani gesoosa omwene, obunjangi wuwe wabuhanamo era aba anasihirihire.

27 "Kale ḥabula ajanga ohwingira mu nyumba y'omuutu ow'amaani ganyaga ebiitu bibye n'atasookire humusidiha ko ganyaga ebibye.

28 "Mu butuufu mbalomera ti balisonija abaatu ebibi byosibyosi, nga pomuli n'ohuloma ebibono ebifodogola. **29** Aye hiisi afodogola Omwoyo Omwabule, sibalimusonija, aye aba asaaye omusango ogu alisigala ni nagwo emirembe n'emirembe." **30** Hino Yesu gahiroma n'agobola mu baali ni balomire baati aliho emisambwa.

Yesu ni nyina n'abalebe babe

(Bona ni Mat 12:46-50; Luk 8:19-21)

31 Ng'ano nyina n'abalebe babe boola eyi gaali. Ni boolire nga beema ebulafu bamutumira ni bamulanga. **32** Hu nyanga eyo ehijindi hy'abaatu hyali hihaaaye ni himwetolooye. Nga mubaamo abamuloma baati: "Bona maawo n'abalebe babo bali ebulafu benda ohuhubona."

33 Nga Yesu ababuusa ati: "Baatu ba ngeri hi abasaniyye ohuba abamaama n'abalebe bange?" **34** Ng'ano getoloosa emoni mu abaatu abaali ni behaaye ohumwetooloola. Nga ko ahena aloma ati: "Maama n'abalebe bange mba banoo. **35** Hiisi ahola ebi Hiwumbe genda, nj'aba muganda yange, mbojo yange, era nj'aba maama."

Olugero lw'omuŋaanyi w'obumo

(*Bona ni Mat 13:1-9; Luk 8:4-8*)

4 ¹Ng'aŋo nindi Yesu atiina atagiha ohusomesa n'ali hwigenya ly'enyanja ey'e Galilaaya. Ogunjindi gw'abaatu ogwahumbaana aja ali nga gubitiirira obubbala. Ehyaŋoyemo ng'aniina mu lyato balisenda mu maaji gehala omwo n'asomesa, abaatu nga basigala hwigenya.
² Ng'abasomesa ebiitu ebijera n'atambisa engero. Mu husomesa huhwe, gabaloma ati:

³ “Ni mwetege! Ḥaalijo omulimi agaja ganjanya obumo buwe. ⁴ Ni gaali n'ajanya, ng'obumo obundi bugwa hu tulo

w'engira enyuni nga jiija jibulya. **5** Obundi nga bugwa hwiroba ery'ohu lwanda ohuli ahaloba ahehigera. Olwohuba waali hu mugulu siwalwa humera. **6** Aye endobooli ni yatula, nga bujotoha era nga wooma olwohuba emisi jaawo jaali ndi jiiha ɳaasi ehihena. **7** Obundi nga bugwa mwiroba eryameramo amajwa. Ni wamera, nga buhulira ɳalala n'amaŋwa ago nga gabumiina gabuloberesa ohwama. **8** Aye obundi nga bugwa mwiroba eraŋi. Niwo ni wamera nga buhula era nga witulula, amagala gaawo nga gajuhamo emoni. Amagala agandi nga gabaaho obumo amahumi adatu; agandi obumo nkaga; n'agandi, obumo cikumi."

9 Ng'ajo Yesu ko agohoba n'aloma ati: "Ali n'ohutwi anjulire."

Ehigendererwa hy'ohusomesa mu ngero

(*Bona ni Mat 13:10-17; Luk 8:9-10*)

10 Ebyo ni byanjooye, abaatu abahira obungi ni baali ni banjooyeŋo, abeegi babe ehumi n'ababiri ko n'abandi abaaali ni basigaaye ni Yesu, nga bamusunga abanyonyole amahulu g'engero. **11** Ng'ajo abaloma ati: "Enywe muli n'ekabi ey'ohubamanyisa ehyama ehiŋamba hu Buŋugi wa Hiwumbe. Aye abebulafu, hiisi hiiit hiba mu ngero konyo:

12 'Bahajaase, aye ni batafania ehi bahajaasa.

Baŋulirise, aye ni batategeera ebi baŋulira,
batahanda hwebbwaga bacuusa emyoyo
babasoniŋa ebibi byawe.'

Amahulu g'olugero lw'omunaanyi w'obumo

(*Bona ni Mat 13:18-23; Luk 8:11-15*)

13 Ng'ajo Yesu ababuusa ati: "Si mufania mahulu g'olugero luno? Olwo ɳahani munahaŋjange muutye ohubaaho n'olugero olu munahafanie amahulu? **14** Omunaanyi w'obumo, ali

hy'omuuutu oyo ajanya ehibono hya Hiwumbe mu baatu.

15 Abaatu abandi bali hy'obumo owagwa hu tulo w'engira. Ni babajanyamo ehibono, bahijulira aye ɣaweeene ajo Sitaani gaaja g'ahibatusamo. **16** Abandi bali hy'obumo owagwa hwiropa ery'ohu lwanda. Ni baŋulira ehibono, bahisangalira n'amanyonyo. **17** Aye olw'ohuba bali hy'ebirime ebiŋuma misi ejihire mwiropa ehihena, ohufugirira hwawe sihuba hwalubeerera. Ebizibu ni bibajira oba abaatu babacaawa olw'ehibono hya Hiwumbe, nga banafuŋa. **18** Ate abandi bali hy'obumo owagwa mwiropa eryameramo amajwa. Bano baŋulira ehibono, **19** aye olufanyuma ebiit u ebindi omuli ohunjeega obugali hu by'ehyalo, ohusendasendewa n'omulungo gw'obusuni, n'ohululuhanhira ohusuna ebiit u ebindi, biŋuga emyoyo jaawe, byaloberesa ehibono ohunywamo ehiraji. **20** Aye abaatu abandi bali hy'obumo owagwa mwiropa eraji. Ni baŋulira ehibono bahifugirira n'omwoyo mulala era baba n'ehyasa. Abaatu abandi emirundi amahumi adatu; ate bandi emirundi nkaga, n'abandi emirundi cikumi.”

Sibaŋambya taala bayifunihira mu hisero

21 Ng'ajo nindi Yesu abagerera olugero olundi n'ababuusa ati: “Nalijo ajambya etaala n'ayireeta mu hisenge mu hifo hy'ohuyita hu hihondo hyayo gayifunihira mu hisero, oba gaayita mu makuliti? **22** Olw'ehyo hiisi ehi bagisa, hiryeta aŋalafu. Era hiisi hyama balihijebbulu. **23** Ale hanye ɣalijo ali n'ohutwi, aŋulire.”

24 Era ng'ameedaho ati: “Mwetegeresenga ebi muŋulira. Ehipimo ehi opimiramo abandi, ehyene ehyo weesi c'ehi bali hupimiramo, era bali huteerah n'enyongesa. **25** Oyo ali n'ebingi balimumedaho ebindi. Oyo aŋuma, balimutusaho n'ahadidiri aha ali ni naho.”

4:21 Bona ni Mat 5:15; Luk 11:33 4:22 Bona ni Mat 10:26; Luk 12:2

4:24 Bona ni Mat 7:2; Luk 6:38 4:25 Bona ni Mat 13:12; 25:29; Luk 19:26

Olugero lw'ebirime ng'olu bihula mu ngiso

26 Nga Yesu geyongera abagerera olugero olundi n'aloma ati: “Obunjugi wa Hiwumbe hunjanga bugeragerania n'olugero luno: Omuutu ajanya obumo mu muga gugwe. 27 Ebiseera eby'omu muusi omuutu oyo ahola emirimmo jije ejindi, owiire ng'ajenyuha. Wo obumo bumera, waahula, omwene hubuŋanya n'atamanyire ngeri eyi bumeramo, wayire eyi buhulamo. 28 Eroba eryene hu waalyo lihusa ebirime ebyo mu ngiso. Ebirime ebyo byeherera hutubula mitombo, ni bihula nga bitulula, nga bijuhamo emoni. 29 Ni bijangala, ng'olwo omuutu ajamba hageso ahagesa olwohuba egesa liba lyolire.”

Olugero lw'ahamo ahasingamo obutono mu woosi

(Bona ni Mat 13:31-32, 34; Luk 13:18-19)

30 Nga Yesu abagerera olugero olundi n'abaloma ati: “Obunjugi wa Hiwumbe hunabugehesye hu hiina? Oba lugero hi olu hunjanga ohutambisa ohubunyonyola? 31 Buli hy'ahamo h'ehirime ehyamaho eryani ehi balanga baati kaladaali. Hano nj'ahamo ahasingira erala obudidiri mu bumo wosiwosi hu hyalo. 32 Aye ni bahahoma mwiroba, hamera nga hahula hajwamo ehirime hy'eryani ehisingira erala byosibyosi obubbala. Hihubba amasaga ameene amabbala, aga enyuni jinjanga ohutongolamo ebisiwi, n'ohweyigama omumwi mu hijolu hyagwo.”

33 Yesu galomeranga abaatu ehibono hya Hiwumbe n'atambisa engero ejinjera ejifananaho ni najino, ni geema hu hutegeera hwawe. 34 Mu byosi ebi gabalomeranga gatambisanga ngero aye ni gasigalanga n'abeegi babe bojene, nga nibo abanyonyola amahulu gaajo goosi.

Yesu alaga obuñangi hu hibuyaga hu nyanja

(*Bona ni Mat 8:23-27; Luk 8:22-25*)

35 Hu ludaalo olwene olwo mu ngolyobere, Yesu galoma abeegi babe ati: “Hwambuhe, hutiiine engereha w’enyanya.” **36** Ng’ajo abeegi babe baleha ajo ehinjindi hy’abaatu, nga baniina mu lyato eri Yesu gaalimo nga bambuha ni naye. Ḧaalijo n’amaato agandi, nga goosi galondaho. **37** Baali bahiiri mu lugendo nga hibuyaga owamaani genyoha hu nyanja, ng’ebimoto by’amaaji bitagisha ehwedanya mu lyato, ni lihabira hwijula. **38** Mu hiseera ehyo, Yesu gaali yi nyuma mu lyato ni gerjighire omuuto n’ajenyuha. Ng’ajo abeegi babe bamwinyosa, bamuloma baati: “Musomesa, enyanja yenda hutwita n’ewe soofaayo?”

39 Nga Yesu genyoha, ahabira hibuyaga ati: “Yihahana!” Era ng’alagira enyanja ati: “Wunjera!” Nga hibuyaga gehahana, n’enyanya ng’ewunjeerera erala yiiti ce! **40** Nga Yesu abuusa abeegi babe ati: “Lwahiina mubaaye mujooymo omwoyo? Muhiiri huba n’ohufugirira?”

41 Aye nibo hino nga hibahenaho efiiri hu mutwe bahena bebuusa n’ohwebuusa abeene n’abeene baati: “Omuutu ono wa ngeri hi oyu wayire hibuyaga n’ebimoto by’amaaji hu nyanja bijulira?”

Yesu aŋonia omusinde aliho emisambwa

(*Bona ni Mat 8:28-34; Luk 8:26-39*)

5 ¹Ebyo ni byanjooye, nga Yesu n’abeegi babe boola engereha w’enyanya mu hyalo hy’Abagerasa. **2** Yesu gaali ko gahaŋwa ati mu lyato, ng’omusinde owaaliho emisambwa aŋwera mu pungulu eji basiihangamo abafu aje gagaanane ni naye. **3** Omusinde oyo ganenyuhanga mu pungulu ejo. Hyali hijaaye omusinde oyo amaani ni ḧajuma hiitu hyosihyosi ehi baali ni basobola ohumusidiha

nd'ahihapula, wayire olujegere. ⁴Efundu nyingi bamusidihanganga n'enjegere emihono n'amagulu, coka n'ajihapula. Era ni ɣabula ow'amaani owaali n'asobola ohumuhuuma. ⁵Hiisi owahyanga, mu muusi n'owiire gaberereranga alerenga eyo mu hifo nago ehi basiihangamo abafu n'omu ngingi, ni geyasa era ni gesalasala amabaale hu mubiri.

⁶Omusinde oyo ni galengera Yesu ng'aduluma atiina eyi ali, ni goola ng'ahubba amafuha mu moni jije. ⁷⁻⁸Nga Yesu alagira omusambwa ogwali hu musinde oyo ati: “Musambwa ewe ɣwa hu muutu oyo!” Nga nigwo gwinianguha ni guloma guuti: “Wukaabya hiina, ewe Yesu Omwana wa Hiwumbe Omwene buñangi? Kwegalihiyi mu siina lya Hiwumbe, otambonyabonya.”

⁹Ng'ajo Yesu agubuusa ati: “Niiwe ani?” Nga gumugobolamo guuti: “Niise Mage, olwohuba huli buhehere.” ¹⁰Nga gumwegalihira bugali ni gumusunga atajibbinga huñwa mu hitundu ehyo.

¹¹Ohuupi ajo mu menamo g'olusosi, ɣaalijo ehidooli hy'embiji ni jaaya. ¹²Emisambwa nga jegalihira Yesu jiiti: “Tufugirire huje hwingire mu mbiji ejo.” ¹³Ng'ajifugirira, nga jinwa hu muutu oyo, jija jingira mu mbiji. Nga wangewe ehidooli hy'embiji ehyali ni hijeramo embiji ng'ekumi ebiri hifulumuha hijanuhayo embiro hiserengeta nga hyosihyosi hija hijwera mu nyanja hyetubbya higoteramo.

¹⁴Abaali ni bajemera nga baduluma baja balomera abaatu ab'omu habuga haawe n'abomu bitundu eby'omulirano. Nga batiina baje bebonere ehiguyejo. ¹⁵Ni boola aja Yesu gaali nga babona omusinde ola owabangaho eje ly'emisambwa ni gehaaye, ni gambaaye ebyambalo, n'ohutegeera n'ategeera bulangi, nga batya. ¹⁶Abaalijo baabona emisambwa ni jinwa hu musinde oyo ni jingira mu mbiji, nga baloohesaho abahywae abaali ni baajire ng'olu bibaaye. ¹⁷Bala ni banjiliye nga batagiha ohwegalihira Yesu

anjwe mu hitundu hyawe. **18** Yesu ni gaali n'aniina eryato abajwereco, omusinde ola oyu gabbingaho emisambwa ng'amwegalihira amufugirire atiine ni naye.

19 Coka Yesu nd'amufugirira, ng'amuloma ati: "Yagamayo ewenyewe eri baatu babo, obalomere byosibyosi ebi Hiwumbe Musengwa ahuholeeye, era ng'olu ahujambiye ehisasabirisi."

20 Ng'ajo omusinde oyo abita n'alomera hiisi muutu mu bitundu hy'e Dekapoli byosibyosi ebi Yesu gaali n'amuholeeye. Bosibosi ababiñuliye nga bejunja.

Omwana wa Yayiro n'omuhasi omulwaye w'oluheejo

(*Bona ni Mat 9:18-26; Luk 8:40-56*)

21 Nga nindi Yesu n'abeegi babe bambuha baagamayo engereha w'enyanja. Ni boola ng'ogunjindi gw'abaatu gвесoloosa aja ali hwigenya. **22** Gaali ahiri ajo, nga jireeta mulala hu bahulu b'ehumbaaniro ly'Abayudaaya oyu balanganga baati Yayiro. Yayiro ni gahubba emoni hu Yesu, ng'aja ahubba amafuha mu moni jije, **23** amwegalihira bugali n'amuloma ati: "Ahahaana hange henda hufa. Muhulu, nja oje ohajambeho ohajonie hatafa." **24** Ng'ajo Yesu atiina ni naye. Ogujindi gw'abaatu nga gujindigana gumulondaho ni gutiina ni gumunyigirisa.

25 Mu gujindi ogwo mwalimo omuhasi owaali n'aweeneweene n'obulwaye w'oluheejo ohuhena emyaha ehumi n'ebiri. **26** Omuhasi oyo gaali awleeneweene bugali olw'abagangi ehipyeda eyi gesombanga n'atiina ohumuganga era n'ahenirejo ebiitu bibye olw'ohubasasula coka n'atarjona aye endwasi yiye n'etaamanga hutaama.

27 Olwohuba gaali ajuliiyeho ebi baali ni basija hu Yesu, ganjwaho enyuma^d ni genyigirisa mu gujindi gw'abaatu abaali

^d**5:27** Omuhasi ganjwaho enyuma olwohuba amagambi g'Abayudaaya sigamufugiriranga omuhasi yesiyesi owabanga mu mwesi oba alwaye obulwaye w'oluheejo ohuba mu baatu.

ni balonda hu Yesu ng'anjamba hu hyambalo hihye. **28** Hino gahihola olwohuba gaali aloma mu mwoyo gugwe ati: “Hasinge n’olu naorambe hunjamba hu hyambalo hihye, nanjone.”

29 Ni gahijambaho, nga njaweeene ajo oluheero lwomeera. Ng’anjulira mu bulamu buwe obulwaye obubaaye ni bumudambya ni bunjonire. **30** Hu nyanga enyene eyo, Yesu gategeera amaani gage agajonia ni gaholire omulimo. Ng’acuuha ahejaheja abuusa ehiñindi hy’abaatu ati: “Nj’ani owupambre hu hyambalo?”

31 Abeegi babe nga bamugobolamo baati: “Weesi, wabona ehiñindi hy’abaatu ng’olu hiri hunjindigana, era wabuusa oti: ‘Nj’ani owupambreho?’”

32 Aye Yesu nga gegumya ohuhejaheja abone omuutu amujambireho. **33** Ng’ajo omuhasi ola olw’ohumanya ehyali ni himwolireho, gaaja butibuti, era n’akakana, ng’ahoma ekumbo mu moni ja Yesu, amulomera byosibyosi ebyamulihio. **34** Nga Yesu amuloma ati: “Muhaana, olw’ohufugirira huhwo onjonire. Tiina n’emiyaaaya, n’obulwaye obubaaye ni buhudambya bunjone.”

35 Yesu gaali ahiiroma, ng’ebaayo abahwenda abajwa ewa Yayiro omuhulu w’ehumbaaniro, nga baloma omuhulu oyo baati: “Muhulu odambihisya hiina Omusomesa? Omwana^e wuwo ahenire ohufa.”

36 Yesu ni gañjuliye ebi baali ni baloma, ng’aloma Yayiro ati: “Ewe oteralihira, yegumye huba n’ohufugirira.”

37 Ng’ajo Yesu asibira abaatu abandi ohumulondaho n’attiina ni Yayiro, ohutusaho Peetero n’aboluganda ababiri Yakobbo ni Yowaane. **38** Ni boolire mu mago ga Yayiro, Yesu gageeneyo amaliro, abaatu ni balira era ni bahubba n’enduulu. **39** Ni gengiiye mu nyumba, ng’abaloma ati: “Amaliro n’enduulu eyi muhubba byahi? Omwana saafe, wabula ajenyuha hunjenuyuha.”

^e5:35 oba Omuaana.

40 Nga bala bamujeherer. Ni gahena ohubbingano abaatu abandi, nga gengira n'abasaye b'omwana, ko n'abeegi babe abadatu, mu hisenge omu mwana gaali.

41 Ng'anjamba omwana,^f hu muhono, amuloma ati: “*Talita kumi*” amahulu gaahyo ti: “Mwana ewe^g yinyoha!”

42 Ijeweene ajo, omwana oyo owaali n'ajesa emyaha ehumi n'ebiri, nga gemeerera agenda. Abaalijo nga bañujuha! **43** Nga Yesu abahamiirisa ehi aholire batahiromeraho abaatu abandi. Era ng'abalagira ohuña omwana oyo ebiryo alye.

Ab'e Nazareesi bajerega esomesa ya Yesu

(*Bona ni Mat 13:53-58; Luk 4:16-30*)

6 **1** Yesu ni gajwa mu hitundu ehyo, ng'atiina mu habuga h'ewaaawe aha balanga Nazareesi. Abeegi babe nga batiina ni naye.

2 Oludaalo lwa Sabbaato ni lwola, ng'atiina mu humbaaniro ly'abayudaaya atagiha ohusomesa. Abahira obungi hu bañulira ebi gaali n'asomesa nga beñunja ni bebuusa baati: “A! Omusinde ono bino ebi asomesa gabitus ajeena? Magesi hiina gano aga gasuna ohuba ti asobola n'ohuhola ebyamaliholiho?”

3 Nga bamujerega ni baloma baati: “Ono sinj'omubaaji omusaani wa Malyamu, era muhulu y'aba Yakobbo ni Yose, ni Yuda, ni Simooni? Era ababoojo sibamenyre huno ni neefe?”

4 Nga Yesu abaloma ati: “Nabbi bamuña ejono hiiisi jaatu, ohutusaho mu hitundu hy'ewaawe omuli abalebe babe n'abehiha.”

5 Olw'ehyo, Yesu sigaholayo byamaliholiho, ohutusaho abalwaye ababale aba ganjambaho bañona. **6** Era geñunja bugali abaatu baayo ohutaba n'ohufugirira.

^f5:41 oba ahahaana. ^g5:41 oba Hahaana ewe.

6:4 Bona ni Yow 4:44

Ng'ajo Yesu atiina ɻano ni naŋala mu bitundu eby'omulirano n'asomesa abaatu ehibono hya Hiwumbe.

Yesu atuma abeegi babe ehumi n'ababiri
(Bona ni Mat 10:5-15; Luk 9:1-6)

7 Mu hiseera ehyo nga Yesu alanga abeegi babe ehumi n'ababiri baaje aŋa ali. Ng'abatuma babiri babiri ohuja ohubuulira Amanjuliro Amalanji agaŋamba hu buŋgi wa Hiwumbe, ng'abaŋa n'obunjangi ow'ohubbinga emisambwa hu baatu. 8 Ng'abahamiirisa ati: “Mu lugendo luno mutagega hiit u hindu hyosihyosi, ohutusaho omuhoomero. Mutawoŋa by'ahulya era mutagega bihapu wayire bbesa. 9 Mwambale ebirayito aye mutagega byambalo ebindi ohutusaho ebi hiisi muutu anaabe ni gambaaye. 10 Hiisi hibuga ehi munaholengamo, mumenyanga mu mago g'abaatu ababa ni babasangaliye, ohwola olu musebuha. 11 Ni mwolanga aŋaatu ndi babasangalira, oba bagaana ohuŋulirisa ebi mubaloma, nga muŋwayo. Era ni muba ni muŋwayo, mwekukumulangaho efuuhe mu magulu, habe habonero ahalaga ohulabula ohuŋwa eri Hiwumbe.”

12 Ng'ajo abeegi batina ni babuulira abaatu bebbwage bacuuse emyoyo balehe ebibi ebi bahola. 13 Nga babbingga emisambwa mingi hu baatu, nga n'abalwaye bangi babanjahangaho amafuta ni baŋona.

Ohufa hwa Yowaane Omubatizi
(Bona ni Mat 14:1-12; Luk 9:7-9)

14 Ehiseera hyolire nga Habaha Herode aŋulira efuma ya Yesu, olwohuba baali bamulomaho hiisi ɻaatu. ɻaalijo abaali ni baloma baati: “Nje Yowaane Omubatizi alamuhire, cehifa n'ali n'obunjangi ow'ohuhola ebyamaliholih.”

15 Aye abandi ni baloma baati: “Nj’Eliya.” N’abandi baati: “Mulala hu banabbi aba hale.”

16 Aye efuma ya Yesu ni yaguuye Herode mu hutwi niye galoma ati: “Oyo anaabe nje Yowaane Omubatizi oyu nalagira baatemaho omutwe, nj’alamuhire!”

17 Njanyumaho, Herode gaali alagiiye bajambe Yowaane bamuwoje mu komera. Hino gahihola olw’ohwenda ohusangaasa Herodiya oyu gaali n’ahooye olufanyuma lw’ohumupaasa ohujwa hu Filipo mugandawe. **18** Efunda ejijera, Yowaane Omubatizi galomanga Herode ati: “Hibbwaga amagambi ewe ohupaasa muha mugandawo wamufulu muhasi wuwo.”

19 Hino hyaletera Herodiya ohunjalana Yowaane ni genda n’ohumwita coka n’ahaya engeri, **20** olwohuba Herode gamuhuumma atoolaho higosi. Hino gahihola olwohuba gaali amanyire ati Yowaane musinde mulujamu era muutu wa Hiwumbe, kale n’atya ohigosи ohumwolaho. Herode gendanga ohujulirisa ebi Yowaane galomanga wayire hiisi olu gamujulirisanga, gasigalangamo ahakukuna.

21 Lwali lulala nga Herodiya afuna ahakisa. Oludaalo olwo lwali lw’amasaaliwa ga Herode. Herode ganyiiya embaga, ng’alanga abahungu babe, n’abahulu b’abaserikale, n’abaatu abegingihiriri mu twale ly’e Galilaaya. **22** Ni baali ḥagati w’embaga ng’omuhaana wa Herodiya gengira mu diiro omu baali ng’ahina, asangaasa bugali Herode n’abageni babe. Ng’ajo Habaha aloma omuhaana oyo ati: “Loma ehiitu hyosihyosi ehi wenda, nahihuŋe.” **23** Ng’alayira n’ohulayira ati: “Mazima ameene ehi onende hyosihyosi nahihuŋe, n’olu onende oti hugabanire ḥagati mu wahabaha wange.”

24 Ng’ajo omuhaana atula aja gebuusa hu nyina ati: “Sunge hiina?” Nga nyina amugobolamo ati: “Tiina osunge mutwe gwa Yowaane Omubatizi.”

25 Omuhaana nga genyoheramo gagama eyiri habaha amuloma ati: “Nenda wupere ɻaweeene ɻano omutwe gwa Yowaane Omubatizi ni bagutereeye hu suniya.”

26 Hino hyanakuŋasa bugali Herode, aye olwohuba gaali ahenire ohulayira n’abageni babe ni baŋulira, gahaya engeri ey’ohumwima ehi amusungire. **27** ɻaweeene ajo habaha galagira omuserikale omuhuumi w’ekomera aje ateme hu Yowaane omutwe aguleete. Nga oyu gatuma atiina mu komera atema hu Yowaane omutwe, **28** aguleetera hu suniya aguja omuhaana, n’omuhaana ng’ajuga nyina.

29 Abeegi ba Yowaane ni baŋuliiye, nga baja batusayo omulambo gugwe bagujira baja bagusiiha.

Yesu aliisa abaatu ekumi etaanu

(*Bona ni Mat 14:13-21; Luk 9:10-17; Yow 6:1-14*)

30 Ng’ajo abahwenda aba Yesu gatuma ohutiina ohubuulira Amanjuliro Amalanji bagobola bamuloohesa byosibyosi ebi baali ni baholire n’ebi baali ni basomesiise.

31 Mu hiseera ehyo, abaatu oluhulende baali baaja hanjihinjiji aja bali. Bano babanga bahajwaŋo, nga nindi abandi boola, nga bahaya n’ehiseera ehy’ohuŋamba hu hy’omu tamu. Nga Yesu aloma abeegi babe ati: “Muhole hutiine mu hifo ehibulamo baatu aja hunaabe fejene, mujuumuleho.” **32** Nga baniina eryato bambuhe batiiine babe ɻabojene. **33** Aye nga ɻabaŋo abaatu bangi abababona ni batina babafania ti nje nibo. Ng’ajo baŋwerehereramo ohuŋwa hiisi ɻaatu baduluma ni babita hu womu, nga baja babeherera mu hifo eyi Yesu n’abeegi babe baali ni batina. **34** Yesu ni gaŋwa mu lyato, gabona oguŋindi gw’abaatu ni guhumbeene, nga bamuŋambya ehisa olwohuba baali hy’etaama ejijumaho mwayi. Ng’ajo abasomesa ebiit u ebyene ebitali bitono.

35 Abeegi ni baweeene owiire ni butiinire, nga batinaajali Yesu bamuloma baati: “Ehifo hino hiduleere, ate owiire mbo buno butiinire. **36** Sebula abaatu batine mu bitahere eby’ohu mulirano begulire ebiryo balye.”

37 Nga Yesu abagobolamo ati: “Enywe simubaja biryo balye?” Nga nibo bamubuusa baati: “Olowoosa hunatuse neena edenaari ebihumi bibiri,^h ko hubagulire ebiryo balye?”

38 Nga niye ababuusa ati: “Muli n’emigaati jinga? Mutiine mubone.” Ni bahena ohwetegeresa, nga bamuloma baati: “Etaanu, n’enyeeeni ebiri.”

39 Ng’ajo Yesu alagira abeegi babe balome abaatu bosibosi behale nyaasi hu nyaasi mu babbubbu. **40** Nga babehasa mu babbubbu, eby’abaatu hihumi hihumi, ebindi amahumi ataanu ataanu. **41** Nga Yesu ajamba emigaati jira etaanu n’enyeeeni ebiri, ng’agangamusa emoni aheja mwigulu, nga geyaasa Hiwumbe. Ng’abbwagabbwaga mu migaati ejo, ajiña abeegi babe bagabire abaatu. N’enyeeeni jira ebiri joosi ng’ajigaba hiisi muutu afuna. **42** Bosibosi nga balya beguta. **43** Ng’ajo bahumbania obukukumuuhira w’emigaati n’enyeeeni ebyasigalaho nga bijusa ebisero ehumi nabibiri. **44** Abaatu abaliiye baali abasinde ekumi etaanu ohwo n’otataayeho abahasi n’abaana.

Yesu agenda hu maaji

(*Bona ni Mat 14:22-33; Yow 6:15-21*)

45 Njeweene ajo ebyo ni bijooye, Yesu galagira abeegi babe baniine eryato batangirengamo bambuhe enyanja, batine e Bbetusayida, niye n’ahiisebula abaatu. **46** Ni gahena ohubaseebula, ng’aniina hu lugingi ohuja ohulomba. **47** Aja enjirema yanambiyye, abeegi babe baali mu lyato njagati mu nyanja, aye Yesu niye n’ali yenjene hu woomu. **48** Yesu ni gaali

^h**6:37** edenaari ebihumi bibiri Denaari ndala nj’eyabanga epeera y’omupakasi ey’oludaalo lulala.

eyo ng'alengera abeegi babe ni bafabiina ohugimba eryato n'emiiho, olw'epunga eyaali n'ebajwa emutwe. Owiire ni waali ni bunatere ohwanuuha, ng'atiina eyi bali n'agenda hu maaji era ni genda hubabitamo. ⁴⁹Coka nibo ni bamuweene n'agenda hu maaji, nga banjeega baati himalyo nga benianguhu, ⁵⁰olw'obuti owaali ni bubanjambire bosibosi ni bamuweene. Nga Yesu abaloma ati: "Niise, mugume mutatya!" ⁵¹Ng'ahena aniina mu lyato omu baali nga n'epunga yirehera ajo ohuhubba. Hino hyaleeteeye abeegi babe ohuwunga, ⁵²olwohuba baali bahiiri humutegeera wayire nga gaali aholire ehyamaliholiho ehy'ohwasa emigaati. Ehyaleeta hino myoyo jaawe huba miyahanyafu.

Yesu ajonia abalwaye e Genesareeti
(Bona ni Mat 14:34-36)

53 Ni boolire engereha w'enyanja mu hitundu hy'e Genesareeti nga bajwa mu lyato balihwesa balireeta hwigenya. **54** Baali bahajwa baati mu lyato, ng'abaatu abaali ajo bafania Yesu. **55** Ni bamufanisye nga baduluma betoloola hiisi jaatu mu hitundu ehyo ni basima hu baali n'abalwaye babajira ni babagegeeye hu misigaasiga eyi bajuliranga baati peyi Yesu ali. **56** Hiisi jaatu aja gatiinanga, hamube mu hyalo oba mu bibuga, abaatu batanga abalwaye baawe mu bifo ebi baatu bahumbaniramo ha hulome hy'omu akisoni, nga bamwegalihira aganye abalwaye bañambeho buñambe hu hy'ahyambalo hihye. Era hiisi owabañambaho, ng'ajona.

Obulombolombo w'Abayudaaya
(Bona ni Mat 15:1-9)

7 **1** Njahani jaalijo balala hu Bafarisaayo n'abasomesa b'amagambi ga Hiwumbe abaali ni banjooye mu hibuga hy'e Yerusalem ng'abahumbanira aja Yesu gaali.
2 Baali bahiiri ajo nga babona balala hu beegi ba Yesu ni balya ni batasaabire mu ngalo mu ngeri ey'ohwehosiiira

ng'olu obulombolombo waawe ow'ehiyudaaya waali ni bubetagisa ohuhola. ³ Abayudaaya bosibosi ko weyite Abafarisaayo, balondereranga ahalombolombo h'abasehulu baawe ah'ohutalya ni batehereeye husaaba mu ngalo mu ngeri ey'ohwehosiiira. ⁴ Era ni banwanga mu butale sibalyanga ni batehereeye 'hwehosiiira' mu ngeri eyo. Baali n'obulombolombo obundi bungi obu balondereranga nga pomuli ah'ohwosa ebihopo, enywero, n'embya ej'ebihomo eji batambisanga mu ngeri y'ohubihosiiira ng'olu obulombolombo waawe waali ni bubaloma.

⁵ Ng'ano Abafarisaayo abo n'abasomesa b'amagambi aba baali ni nabo babuusa Yesu baati: "Lwahiina abeegi babo sibahola ng'olu obulombolombo w'abasehulu beefe butuloma, aye baalya n'engalo eji batehereeye huhosiiira?"

⁶ Nga Yesu abagabolamo ati: "Banafuusi nywe, kaho nabbi Yisaaya gajandiiha ebibono bya Hiwumbe bulujamu ati:

‘Abaatu bano baapa ejono lya hu moni,
aye mbali ŋale w'emyoyo jaawe.

⁷ Era banjumirya bya hwehenaho,
olwohuba ebibono obubono eby'abaatu,
mbebi banjira ohuba amagambi ga Hiwumbe.’”

⁸ “Muleherera egambi lya Hiwumbe, mwajamba bulombolombo w'abaatu.”

⁹ Ng'ameedaho abaloma ati: “Olwo ko mujeega mbo muhola hiraji ohuleha ohunjamba egambi lya Hiwumbe mwahola ebi bulombolombo w'enye bubaloma. ¹⁰ Ale Musa galoma ati: ‘Lataawo ni maawo baŋenga ejono.’ Era ati: ‘Anaduhenga semwana oba nyina, bamwitenga.’ ¹¹ Aye enywe muloma muuti: ‘Singa omuutu aloma semwana oba nyina ati ehi gahamunjaaye ng'obuyeedi, hyafuhire Korubbani’ (amahulu gaahyo ti hiŋonge eri Hiwumbe), ¹² olwo muba simuhimwihirisa hubaaho n'ehiit uhyosi ehi

aholera semwana oba nyina. **13** Mu ngeri eyo nga mudibya ehibono hya Hiwumbe ni mulegera bulombolombo w'enywe. Era n'ebindi bingi eby'engeri eyo ebi muhola.”

Ebyonoona omuutu bisimuha mu mwoyo gugwe

(*Bona ni Mat 15:10-20*)

14 Nga nindi Yesu alanga ehiñindi hy'abaatu ehyali ajo higerere aja gaali. Ng'abaloma ati: “Mwesimwesi mutegere ohutwi, era mutegeere ehi njia ohuloma. **15** Ebi muutu alya sinj'ebimwonoona, ohutusaho ebiñwa mu mwoyo gugwe nj'ebimwonoona. **16** Ali n'ohutwi ohujulira, ale nañulire.”ⁱ

17 Ni galeha ajo ehiñindi hy'abaatu abo gengira mu nyumba ng'abeegi babe bamubuusa amahulu g'ehi gaali n'alomire. **18** Ng'abaloma ati: “Koni mwesi simufania? Simufania muuti omuutu ebi alya sinj'ebi mwonoona? **19** Ebi olya sibingira mu mwoyo gugwo, aye bitiina mu hida, omu bijwa byatula.” (Mu huloma atyo Yesu gaali ataaho enjihiso ng'olu hiisi ehiriiwa hiri hirangi.)

20 Ng'ajo ameedaho ati: “Ebitula ohujwa mu mwoyo gw'omuutu nj'ebi mwonoona, **21** olwohuba mu mwoyo gw'omuutu po muñwa ebiñeego ebibi, ohuba w'emoni enyangu, owiibi, obutemu, obuhwedi, **22** ohwegomba, obubi owa hiisi sambo; obudulingi, ohwetyolonga, omwoyo ogw'ekirihindi, obuñesi, ohwebona, n'obuñwituhi. **23** Ebiit u bino byosibyosi ebibi bijwa mu mwoyo gw'omuutu, nga ko bimwonoona.”

Yesu n'omuhasi Omufenikiya

(*Bona ni Mat 15:21-28*)

24 Yesu ni gañwa ajo, ng'atiina n'abeegi babe mu hitahere ehirirene ehibuga hy'e Tiiro. Ni goolire eyo nga nabaajo amago aga gengiiyemo mu kweho n'atenda baatu

ⁱ**7:16** Ebijandiiho ebindi ebyahale bijuma lunyiriri luno. Ali n'ohutwi ohujulira, anjulire.

bamanye, coka ndi hijanghiha. 25-26 ḥaaaliyo omuhasi owaali n'ahahaana hahe ni haliho omusambwa coka n'ajuliiye ati Yesu ali mu mago ago. Omuhasi oyo ng'atiina eyi gaali, ng'ahoma ekumbo mu moni jije, amulomba abbinge omusambwa hu hahaana hahe. Omuhasi oyo gaali mulugendwa ni bamusaala mu hitahere ehi balanga baati Fenikiya mu hyalo hy'e Siriya.

27 Nga Yesu amuloma ati: “Leha abaana beherere ohulya begute, olwohuba sihiba hirangi ohunjamba ebiryo byawe wabidanyira embwa ni bahiiri hwiguta.”

28 Ng'omuhasi oyo amuloma ati: “Musengwa pohiri. Aye n'embwa joosi ni jiba ḥaasi w'emeesa ohu baana baliira, jirya obukukumuhira obugwa ni buŋwa hu biryo byawe.”

29 Nga Yesu amuloma ati: “Olw'ebibono ebi olomire, yagamayo engo omuhaana wuwo omusambwa gumuŋoyeyeho.”

30 Ng'ajo omuhasi oyo gagamayo engo gagaana omuhaana wuwe n'alambaaye hu buliri, omusambwa ni gumuŋoyeyeho.

Yesu aŋonia kasiru

31 Yesu ni gaŋwa mu hitahere ehirirene ehibuga hy'e Tiiro nga nindi aŋamba olugendo atiina hu nyanja y'e Galilaaya, n'abitira mu hibuga hy'e Sidoni n'omu matwale g'e Dekapoli. 32 Nga ḥabaajo abaatu abajira eyi ali omusinde owaali kasiru n'atajulira, bamwegalihira amujambeho aŋone.

33 Ng'ajo Yesu atusa omusinde oyo mu hijindi hy'abaatu, amujira hu tulo, ng'amuta enjala mu matwi, afuuja amate amujamba hu lulimi. 34 Ng'agangamusia emoni aheja mwigulu ahena geesa omuuuya, amuloma ati: “Efata!” Amahulu gaahyo ti: “Yiguha!”

35 Ng'ajo amatwi g'omusinde oyo geguha, n'ehyali ni himusidihire olulimi hiwonjoloha ng'atagiha ohuloma bulanji.

36 Nga Yesu ahamiirisa abaatu abaaliyo, ehi baweeene batahiromeraho abaatu abandi. Coka aja gagamya ohubahamiiриса, паја bagamya ohwerefurira hiisi muutу. **37** Bosibosi abahijuliranga, nga bejunja bugali nga baloma baati: “Hiisi ehi ahola ahihola bulaji. Obona geegula amatwi g’abatajulira baajulira n’abakasiru gabawojojolola olulimi basobola ohuloma!”

Yesu aliisa abaatu ekumi ene

(*Bona ni Mat 15:32-39*)

8 ¹Olwolire mu biro ebyene ebyo, nga nindi ogujindi gw’abaatu abandi guhumbaanira ajali Yesu. Ḧahani abaatu abo ebiryo ni byali ni bibajoyeho, nga Yesu alanga abeegi babe batiine aja ali ng’abaloma ati: ²“Abaatu bano bapambya ehisa, olwohuba babaaye ḥano ni neese endaaloo edatu nambirira ate ḥahani bañuma hy’ohulya. ³Singa mbasebula baagameyo ewaawe enjala n’ebaluma, banagwe hu ngira ate abandi hubo bajwera ḥaleenji.”

⁴Abeegi babe nga bamubuusa baati: “Mu hifo ehiduleere hino omuutu aŋanga hutusa ḥeena ebiryo ebiŋanga ohuliisa abaatu bano bosibosi?”

⁵Nga niye ababuusa ati: “Mulijo n’emigaati jingga?” Nga bamugobolamo baati: “Musanvu.”

⁶Ng’ajo Yesu aloma abaatu behale ḥaasi. Ng’anjamba emigaati ejo omusanvu geysaasa Hiwumbe, ajibbwagabbwagamo ng’ahena ajiŋa abeegi babe bajigabire abaatu. Nga boosi bahola ng’olu gabaloma. ⁷Abeegi ba Yesu era baalijo n’obuyeeni budidiri. Woosi Yesu ni gahena ohubusabira ekabi ng’abaloma babugabire abaatu. ⁸Nga balya beguta. Abaatu ni bahena ohulya abeegi ba Yesu nga bahumbania obukukumuhira owasigalaŋo, nga wijula ebisero musanvu. ⁹Abaatu abaliiye baali baŋera ng’ekumi ene. Ni bahena ohulya nga Yesu abasebula. ¹⁰Ni gahena ohubaseebula, ajo ni naaŋo ng’aniina eryato gambuha

enyanja y'e Galilaaya n'abeegi babe, nga batiina mu hitundu ehy'e Dalumanuta.

Abafarisaayo basunga Yesu abalonero

(Bona ni Mat 12:38-42; 16:1-4)

11 Ng'ajo ḥabaajo balala hu Bafarisaayo abatiina eri Yesu nga batagiha ohumujojoberesa ni bamuloma abaŋe abalonero ahalaga haati obuŋangi obu gaali ni nawo gabutusa yiri Hiwumbe. Hino bahihola olw'ohwenda humuleba. **12** Yesu ni gaŋuliye ebibono byawe, nga bimulumya omwoyo, nga geesa omuuya ahena abaloma ati: “Lwahiina abaatu b'omulembe guno bahendire ohubaja abalonero? Mu butuufu mbalomera ti ḥaŋuma habonero aha banahaje abaatu b'omulembe guno.”

13 Ng'ajo abaleha ajo, nindi aniina eryato gambuha gagameyo engereha w'enyanja.

Ehisimbulusa hy'Abafarisaayo ni Herode

(Bona ni Mat 16:5-12)

14 Mu lugendo luno, abeegi ba Yesu baali bebiriye ohuwoja ebiryo ebihena ohutusaho omugaati omulala ogu baali ni nagwo mu lyato. **15** Ni baali ni batiina nga Yesu abaloma mu lugero n'abalabula ati: “Mulabuhe, mwehuume mutaduligiwa n'ehisimbulusa hy'Abafarisaayo, n'ehisimbulusa hy'a habaha Herode.”

16 Nga nibo begeyamo ni baloma baati: “Alomire atyo olwohuba ndi huwoja biryo ebihena!”

17 Aye Yesu ni gamanya ehi baali ni begeyamo ng'ababuusa ati: “Lwahiina muŋeega hu hy'ohuŋuma biryo ebihena? N'ohwosa haati muhiiri hufania era mutategeera? Emoyo jenywe jihiiri miyahanyafu? **18** Muli n'emoni, aye sijibona? Era muli n'amatwi aye siganulira? Simuhebulira?

8:11 Bona ni Mat 12:38; Luk 11:16 **8:12** Bona ni Mat 12:39; Luk 11:29

8:15 Bona ni Luk 12:1 **8:18** Bona ni Yer 5:21; Zek 12:2; Mak 4:12

19 Olu nabbwaga mu migaaati etaanu nagabira abaatu ekumi etaanu, mwahumbania ebisero by'obukukumuhira ebijufu binga?" Nga bamugobolamo baati: "Ehumi nabibiri."

20 Nga nindi ababuusa ati: "Ate olu nabbwaga mu migaaati omusanvu nagabira abaatu ekumi ene, mwahumbania ebisero by'obukukumuhira ebijufu binga?" Nga bamugobolamo baati: "Ebisero musanvu."

21 Ng'ajo ababuusa ati: "N'ohwosa haati muhiiri hutegeera ehi ndomire?"

Yesu ajonia omuŋofu mu habuga h'e Bbetusayida

22 Ng'ajo Yesu n'abeegi babe boola mu hibuga ehi balanga baati Bbetusayida. Nga ŋabaajo abaatu abaŋira omusinde omuŋofu eyi ali bamwegalihira amuŋambeho gahaŋjona. **23** Nga Yesu ajamba omusinde oyo omuŋofu hu muhono, amutusa ebulafu w'ahabuga aho. Ni boola eyo ng'afuuja amate hu moni j'omuŋofu, amuŋamba hu moni, nga ko amubuusa ati: "Obona?"

24 Omuŋofu ni galimbula gaamoga ng'amugobolamo ati: "Mbona abaatu abagenda aye baafanira hy'emisaala."

25 Nga nindi Yesu gongera ohumuŋamba hu moni, omusinde oyo ni galimbula gahaŋaasa, ng'emoni jije jirimbuha abona hiisi hiitu bulangi. **26** Ng'ajo Yesu amusebula gagameyo ewaawe n'amuloma ati: "Otagamayo mu habuga."

Peetero abbutula ati Yesu nje Kurisito

(Bona ni Mat 16:13-20; Luk 9:18-21)

27 Ng'ajo Yesu atiina n'abeegi babe mu bitahere ebirirene ehibuga ehi balanga baati Kayisaariya ehya Filipo. Ni baali ni batii, nga Yesu abuusa abeegi babe ati: "Abaatu bandanga batye?"

28 Nga bamulomera baati: "Abandi baloma baati niiwe Yowaane Omubatizi. Abandi baati niiwe nabbi Eliya, ate

abandi baati oli mulala hu banabbi aba hale aye ɳahani weyobulisye.”

29 Ng’ajo ababuusa ati: “N’enywe mulowoosa muuti niise ani?” Nga Peetero amugobolamo ati: “Niiwe Kurisito oyu Hiwumbe gafujaho amate ohunonjola abaatu.”

30 Ng’abahamiirisa ehi Peetero alomire batahiromeraho muutu wundi.

Yesu geragula hu hufa n’ohulamuha huhwe

(*Bona ni Mat 16:21-28; Luk 9:22-27*)

31 Ng’ajo Yesu atagiha ohubasomesa ng’olu Omwana w’Omuutu ali n’ohubonaabona bugali, era abaatu abahulu mu gwanga, n’abasengi abahulu, n’abasomesa b’amagambi bamwegaane. Era ng’olu balimwita, aye ni ɳabitireño endaalo edatu, aliramuhu. 32 Bino gabibaloma butereefu natagisagisania. Ehyajwamo nga Peetero agobosa Yesu hu tulo amuhayula olw’ohuloma ebibono hy’ebyo. 33 Coka Yesu ni gacuuha gaaheja egongo, gahubba emoni hu beegi babe abandi, ng’ahayula Peetero ati: “Pwe mu moni, oli Sitaani! Sooli hunjeega hu mulimo gwa Hiwumbe ogu najiyiriise, oli hunjeega hubya abaatu!”

34 Ebyo ni byaŋooye nga Yesu alanga abaatu abaali ohuupi ajo ko n’abeegi babe besende aja ali ng’abaloma ati: “Hiisi muutu owenda ohuba omulobera wange, ateehwa ohwefirisa byosibyosi era n’ali muhenerefu n’ohufiirwa obulamu buwe hu lwange ko ganonde. 35 Olwohuba hiisi agehenerera obulamu buwe, alibufiirwa, aye hiisi afiirwa obulamu buwe hu lwange n’olwa Amaŋuliro Amalanji alibunojola.

36 “Ale higasa hiina omuutu singa asuna obusuni w’ohu hyalo huno wosiwosi, aye gafiirwa obulamu wuwe? 37 Ale

8:28 Bona ni Mak 6:14-15; Luk 9:7-8 8:29 Bona ni Yow 6:68-69

8:34 Bona ni Mat 10:38; Luk 14:27

8:35 Bona ni Mat 10:39; Luk 17:33; Yow 12:25

dala ηalijo ehi omuutu ajanga ohunjayo ko gagobosajo obulamu wuwe ni buba ni buhenire ohugota? ³⁸Hiisi oyu esoni jiñamba olw'ese n'olwa ehibono hyange n'ali mu baatu b'omulembe guno omubi ogwawuhana hu Hiwumbe, n'Omwana w'Omuutu yeesi alimujambira esoni olu aligobolera mu ηono lya Semwana, n'abamalayika abagwalaafu ni bamujerehera.”

9 ¹Ng'ajo Yesu geyongera ohubaloma ati: “Mu butuufu mbalomera ti ηalijo abandi hu nywe abemeereeye ηano, abatalifa ohutusaho ni bahanire ohubona Obuñugi wa Hiwumbe ni bujire n'amaani.”

Emboneha ya Yesu yicuuha

(Bona ni Mat 17:1-13; Luk 9:28-36)

²Ni ηabitaajo endaalo mukaaga, nga Yesu ajira Peetero, Yakobbo, ni Yowaane mu kweho abatangirira baja baniina hu olusosi olwedingihiriri. Ni boola eyo, abeegi ba Yesu bali baheja ng'efaani yiye yicuuha ng'afaana lundi. ³Ebyambalo bibye nga bimeregenya, bipepya bugali ni ηajuma kadi mulala hu hyalo owaali n'asobola ohubyosa gabituhusa ohwaga ajo. ⁴Ng'ajo babona abanabbi ba Hiwumbe Eliya ni Musa ni baloma ni naye.

⁵Ng'ajo Peetero aloma Yesu ati: “Musomesa, hiraji ti efe huli ηano. Leha hutongolejo ebitiira bidatu. Hirala hihyo, ehyohubiri hya Musa, n'ehyohudatu hy'Eliya.” ⁶Peetero galoma atyo olwohuba niye n'abahye baali batiye bugali ni bahaya n'ehyohuloma.

⁷Nga ηabaajo ehireri ehyaja hyabawiiha bosibosi n'ehisisigo hyahyo, era ejanjaasi nga lijwera mu hireri ehyo ni liroma liiti: “Ono nj'Omwana wange omuhoda, muñulire ebi abaloma.” ⁸Abeegi babe ni bahejaheja, sibabona muutu wundi ali ni nabo, ohutusaho Yesu yejene.

9 Ni baali ni baniinuha ohujwa hu lusosi, nga Yesu abahamiirisa ati: “Ebi muweene mutabiromeraho muutu wundi, ohwola olu Omwana w’Omuutu aliramuha.” **10** Era boosi nga bagondera ehi abalomire, ohutusaho nga bebuusa abeene n’abeene baati: “Ategehiise hiina n’alomire hu hulamuha?”

11 Ng’ajo bamubuusa baati: “Lwahiina abasomesa b’amagambi baloma baati nabbi Eliya ali n’ohweherera ohugobola ategehe emyoyo j’abaatu konyo Kurisito gaaje?”

12 Nga Yesu abagabolamo ati: “Hituufu, Eliya ali n’ohweherera ohugobola atere se emyoyo j’abaatu. Aye lwahiina hyanjandiihiwa hiiti Omwana w’Omuutu ateehwa ohuboneresewa bugali, era abaatu bamwegaane? **13** Aye mbalomera ti oyo ali hy’Eliya gahena hale ohuuja, era abaatu bamuholaho byosibyosi ebi bendire, ng’olu ebyajandiihiwa byamulomaho.”

Yesu aejonia omuseere owaaliho omusambwa

(Bona ni Mat 17:14-21; Luk 9:37-43)

14 Yesu n’abeegi babe abadatu ni bajwa hu lusosi, nga bagaana ogujiindi gw’abaatu ni gwetolooye abeegi babe abandi, era abasomesa b’amagambi ga Hiwumbe ni bali huhubba embaha ni nabo. **15** Abaatu ni bahubba emoni hu Yesu nga basangaala bugali, nga baduluma ohutiina eyi ali ohumusangaalira. **16** Nga Yesu abuusa abeegi babe ati: “Hiina ehi muli huhubba ni nabo embaha?”

17 Mulala hu baatu eduuli abaali ajo ng’amugabolamo ati: “Omusomesa, kuleteeye musaani yange aliho omusambwa ogumugaana ohuloma. **18** Hiisi olu gumubanda gumuhubba ehigo, ng’atumba efulo mu munwa, alumaa meeno, era nga gumujandalasa. Sungire abeegi babo ohugumubbingaho nga bibahaya.”

19 Nga Yesu abagobolamo ati: “Enywe abaatu b’omulembe guno abajuma hufugirira, ndihena ni nenywe ahamanga ahaaga hatye ko mube n’ohufugirira, ndyosa neena ohubehaliiriha? Mundeetero njanu omuseere aliho omusambwa.” **20** Ng’ajo bamumuleetera.

Omusambwa ni gwabona Yesu, ajo ni naajo nga gubanda omuseere, gujugumisa, gumuhubba ehigo gegalangusa, n’atumba efulo mu munwa. **21** Nga Yesu abuusa semwana y’omuseere oyo ti: “Omusambwa guno gumuhenireho hamanga hi?” Nga niye agobolamo ati: “Ohunjwera erala mu bunjere buwe. **22** Era efunda nydingi gubaaye gumudanyanga mu muliro, oba mu maaji, gumwite. Coka n’oba n’ojanga tuñambire ehisasabirisi, otuyeede.”

23 Nga Yesu amuloma ati: “Olomire oti nimba ni panga? Manyire ti byosibyosi binjagiha, omuutu anaba n’ohufugirira.” **24** Ng’ajo semwana y’omuseere agobolamo ni gekakaba ati: “Fugirira, ohutusaho ti Musengwa njeede ohufugirira hwange hutabamo hwemota!”

25 Yesu ni gabona eduuli ly’abaatu abandi ni baduluma ni batiina eyi ali ng’ahayuhira omusambwa ati: “Musambwawe ogusirijasa era ogutaloma kulagira ohunjwa hu museere oyo, era soomugobolangaho nindi.”

26 Nga wangewe omusambwa ogwo gujugumisa omuseere eby’embaha ebyene, n’ohwhiteera nga pohu gutaaye nga ko gumujwaho gumuleha n’ajalaaye hy’afuuye. Abahira obungi hu baalijo beboneraho nga baloma baati: “Afuuye!” **27** Coka Yesu ng’amujamba hu muhono amwinyosa, nga gemeerera.

28 Ebyo ni byanjooye, Yesu ni gengira mu nyumba, ng’abeegi babe bamubuusa baati: “Lwahiina efe ndi hujanga hubbinga musambwa ogwo hu museere?” **29** Nga niye abagobolamo ati: “Omusambwa ogw’engeri yino sigubbingiha hu muutu aŋabula hulomba Hiwumbe”^j

^j**9:29** Ebijandiiho ebindi ebyahale bimeedaho biiti n’ohusiiba.

Yesu nindi aloma hu hufa huhwe
(Bona ni Mat 17:22-23; Luk 9:43b-45)

30 Ng'ano Yesu n'abeegi babe bañwa mu hitahere ehyo nga batina ni babitira mu twale ly'e Galilaaya. Yesu sigendire abaatu abandi ohumanya aja ali, 31 olwohuba gaali gegeresa abeegi babe n'abaloma ati: "Omwana w'Omuutu baja humunjaayo eri abaatu bamwite, aye ni baliba ni bahanire ohumwita, ḥalibitajo endaalo edatu ng'alamuha." 32 Coka sibategeera ehi gabaloma, era baatya n'ohumubuusa.

Omuutu asinga ohuba ow'ejono eri Hiwumbe
(Bona ni Mat 18:1-5; Luk 9:46-48)

33 Ng'ano Yesu n'abeegi babe boola mu hibuga hy'e Kaperanawumu. Ni bengira mu nyumba, nga Yesu abuusa abeegi babe ati: "Muñahenenga hu hiina mu ngira?" 34 Aye nga nibo esoni jibañamba banjoleera hunjoleera, olwohuba mu ngira baali bañahene ni bebuusa nj'ani hu bo asinga ohuba ow'ejono.

35 Nga Yesu gehala alanga abeegi babe ehumi n'ababiri begerere aja ali. Ng'abaloma ati: "Hiisi owenda ohuba ow'ejono, ali n'ohweherera geyise afuuhe muñeeresa wa basigaayeno bosibosi."

36 Ng'ano ajamba omwana omujere owaali ajaapi, amwemeresa ḥagati waawe. Ng'amufumberera, ahena abaloma ati: 37 "Hiisi asangaalira omwana omujere hy'ono hu lwange, aba asangaliyiye niise. Nindi hiisi owusangalira ese, aba saasangaalira niise, aye aba asangaliyiye owaatumma."

Atatusoosa saaba musigu
(Bona ni Luk 9:49-50)

38 Ng'ano mulala hu beegi babe oyu balanga Yowaane aloma Yesu ati: "Omusomesa, hwaweeene omuutu n'abbinga
9:34 Bona ni Luk 22:24 9:35 Bona ni Mat 20:26-27; 23:11; Mak 10:43-44;
Luk 22:26 9:37 Bona ni Mat 10:40; Luk 10:16; Yow 13:20

emisambwa hu baatu n'atambisa esiina liryo, efe nga humuloma alehere ajo olwohuba simulobera wuwo hy'efe."

39 Nga Yesu amugobolamo ati: "Simugesyangaho ohulobera omuutu hy'oyo, olwohuba hiisi muutu ahola ebyamaliholiho n'atambisa obuŋangi obuli mu siina lyange, saajanga hwefudula mu hamanga ahatotono gandomaho bubi. **40** Hiisi atatusoosa, saaba mulabe weefe. **41** Mu butuufu mbaloma ti hiisi abaŋa omwendo gw'amaaji ohunywa olwohuba muli baloobera bange, mu buli ngeri Hiwumbe alimusasula.

Ebihongeresa abaatu ohuhola ehibi

(*Bona ni Mat 18:6-9; Luk 17:1-2*)

42 "Omuutu yesiyesi aleetera mulala hu banjere bano ohugodama gaajwa hu hunefugirira, aŋoomera humusidiha ebaale esito mu mapiro, bamudanya mu buliba.

43 Olw'ehyo hanye omuhono gugwo nj'oguhuleetera ohuhola ehibi gutemeho. Hirangi obe w'omuhono mulala aye osune obulamu obutaŋwaŋo ohuhira olu osigasa emihono jombi aye bahudanya mu hifo omu oja husihiriha, **44** omuli omuliro ogutasima, era omutaŋwaenyende."^k

45 Era hanye hugulu huhwo nj'ohuhuleetera ohuhola ehibi hutemeho. Hirangi osune obulamu obutaŋwaŋo n'oli muleme, ohuhira olu osigasa amagulu gombi, aye bahudanya mu hifo omu oja husihiriha, **46** omuli omuliro ogutasima, era omutaŋwaenyende.^l

47 "Era hanye emoni yiyo nj'ehuleetera ohuhola ehibi yomolemo. Hirangi obe wa moni ndala hya muninge aye wingire mu Wahabaha wa Hiwumbe, ohuhira olu osigasa emoni jombi, aye bahudanya mu hifo omu oja husihiriha,

^k**9:44** Ebijandiiho ebindi bijuma lunyiriri luno.

^l**9:46** Ebijandiiho ebindi bijuma lunyiriri luno.

9:40 Bona ni Mat 12:30; Luk 11:23 **9:41** Bona ni Mat 10:42

9:43 Bona ni Mat 5:30 **9:47** Bona ni Mat 5:29

48 omuli omuliro ogutasima, era omutaŋwa enyende.

49 “Ng’olu ebiryo babitamo omunyu byalongooha byabamo obunoli, abafugirira bosibosi balibita mu hyobo hya Hiwumbe gabaŋwanamo omuliro ohubalongoosa. **50** Omunyu omuherehe gwa mugaso, aye gunafuuha hereesu, oŋanga otye ohugugobosamo obunoli? Olw’ehyo esambo jenywe jibemo obunoli hy’omunyu, era muholaganenga.”

Yesu asomesa hu by’erya n’ohunoba

(*Bona ni Mat 19:1-12; Luk 16:18*)

10 ¹ Yesu ni gaŋwa e Kaperanawumu, ng’atiina mu twale ly’e Buyudaaya, nga gambuha olwabi Yorudani atiina mu bitahere eby’engereha w’olwabi. Nga nindi ogunjindi gw’abaatu guhumbaanira aŋa ali, era ng’olu yaali esambo yiye ng’atagiha ohubasomesa.

² Ng’ano balala hu Bafarisaayo batiina aŋa ali bamubuusa ni bamuleba baati: “Hihirisawa omusinde ohubbinga omuhasi wuwe?” ³ Niye ng’abagabolamo ati: “Musa omuhwenda wa Hiwumbe gabalagira atye?” ⁴ Nga baloma baati: “Musa gafugirira omusinde ohuŋandiiha ebbaluŋa eyibbinga omuhasi wuwe, ng’amusebula atiina. Anahola ehyo aba amubbingire era n’amwetuhisiyeho erala.”

⁵ Yesu ng’abagabolamo ati: “Musa gabateeraŋo ehiragiro ehyo lw’obuhahanyafu w’emyoyo jenywe, ⁶ aye ohuŋwa oludaayi hu huwumba hw’ehyalo, ebyaŋandiihiwa biroma biiti: ‘Hiwumbe gabumba omusinde n’omuhasi. ⁷ Olw’ehyo omusinde analenhenga semwana ni nyina, nga geŋimba hu muhasi wuwe, ⁸ bombi nga bafuuha omuutu mulala.’ Olwo nga sibahiiri babiri, wabula omuutu mulala. ⁹ Kale Hiwumbe ehi gahena ohuŋimba aŋalala, omuutu saasaniyiye hu hiŋimbulula.”

9:48 Bona ni Yis 66:24 **9:50** Bona ni Mat 5:13; Luk 14:34-35

10:4 Bona ni Tek 24:1-4; Mat 5:31 **10:6** Bona ni Eta 1:27; 5:2

10:7-8 Bona ni Eta 2:24 **10:6-8** Bona ni Eta 1:27; 2:24; 5:2

10 Ni gajwa mu baatu gengira mu nyumba n'abeegi babe, abeegi nga bamuloma gongere ohubanyonyola hu songa y'ohubbinga omuhasi. **11** Ng'ajo abaloma ati: “Hiisi abbinga omuhasi wuwe, gahena gahwa omuhasi obundi, aba aholire ehibi ehy'obuhwedi. **12** Era singa omuhasi anoba hu wamwe, gahena gengira erya erindi, aba ahola buhwedi.”

Yesu alombera abaana abanjere ekabi
(Bona ni Mat 19:13-15; Luk 18:15-17)

13 Lulala ḥaalijo abaatu abanjira abaana abanjere eyiri Yesu abanjambeho abalombere ekabi, aye abeegi babe nga babahayula hubahayula. **14** Yesu ni gabona abeegi babe ehi bahola, ng'abalunjira, abaloma ati: “Mulehe abaana abanjere baaje eyi ndi. Mutabagaana, olwohuba abali hy'abo, mb'abengira mu Wahabaha wa Hiwumbe. **15** Mu butuufu mbalomera ti hiisi muutu ateesiga Hiwumbe, hy'omwana omunjere olu gesiga abasaye babe, saalingira mu Wahabaha wa Hiwumbe.”

16 Ng'ajo alera abaana abo abanjere, ng'abanjambaho abalombera ekabi.

Yesu n'omusinde omujinda
(Bona ni Mat 19:16-30; Luk 18:18-30)

17 Nindi Yesu ni gatagiha olugendo lulwe, nga ḥabaanjo omusinde owaduluma gaatiina aja ali ng'ahubba amafuha mu moni jije, ng'amubuuusa ati: “Omusomesa omulanji, hiina ehi saniyiye ohuhola ko sune obulamu obutanjwaajo?”

18 Nga Yesu amugobolamo ati: “Wema huhi ohunanga omulanji atenga ḥanjuma mulanji ohutusaho Hiwumbe yejene? **19** Omanyire ebiragiro bya Hiwumbe ebiroma ti: ‘Otetanga muutu, otaholanga buhwedi, oteebanga, otabejeranga muutu ehi ataholire, otalyahanga byabeeene, lataawo ni maawo

10:11-12 Bona ni Mat 5:32; 1 Kor 7:10-11 **10:15** Bona ni Mat 18:3

10:19 Bona ni Kuv 20:12-16; Tek 5:16-20

bañenga ejono?”” 20 Omusinde oyo ng’agobola mu Yesu ati: “Omusomesa, ohujwera erala mu buñere wange n’ohwosa haati ebiragiro ebyo byosibyosi mbyoheresa.”

21 Nga Yesu alengera omusinde oyo ng’amusima. Ng’amuloma ati: “Ohibuliraho ehiitu hirala. Tiina otunde ebibyo byosibyosi, ebbesa ejinajwemo ojigabire abagadi, ko ohene wuuje obe mulobera wange, olisuna obuñinda mwigulu.”

22 Omusinde oyo ni gañulira ebyo ng’añulyana, era ng’añwaajo atiina n’awomboñaaye, olwohuba gaali n’obusuni oweene obungi.

23 Nga Yesu getoloosa abaalijo emoni, ng’ahena abaloma ati: “Nga hiriba higosí abañinda ohwingira mu buñugi wa Hiwumbe!”

24 Abeegi babe nga beñunja ebibono bibye ebyo era nga bibajambya olusismo. Coka nindi nga Yesu abaloma ati: “Baana enywe, nga higosí omuñinda ohwingira mu buñugi wa Hiwumbe! 25 Hyangu bugali esolo embala eyirihó n’etumba^m ohubita mu ñundu ly’episo etunga, ohuhira omuñinda ohwingira mu buñugi wa Hiwumbe!”

26 Ng’ajo ehyo ko hyongerera erala ohweñunjisa abeegi babe, nga bamubuusa baati: “Olwo ñahani nj’ani ajanga ohunoñoha?”

27 Nga Yesu abalengerera n’emoni ey’ehisa ahena abaloma ati: “Eri abaatu higosí ohwenoonjola aye eri Hiwumbe hyangu ohunoñola olwohuba ñabula ehimuhaya.”

28 Ng’ajo Peetero aloma Yesu ati: “Musengwa, efe hwaleha ebyefe byosibyosi, nga huuja hube baloobera babo.” 29 Nga Yesu amugobolamo ati: “Mbalomera ehituufu ti ñabula muutu owaleha amago gage, oba abaganda babe, oba ababoojo, oba nyina, oba semwana, oba abaana babe, oba muñuluho gugwe, hu lwange n’olwa Amañuliro Amalanji, 30 atalisuna mu bulamu

^m10:25 oba Ejamira.

buno ow'ohu hyalo, efunda hihumi ej'ebyo ebi gafirwa: amago, abaganda babe, ababoojo, abasaaye babe, abahasi, abaana, emijuluho, ohwo taaho n'ohumujalaana. Era mu biseera eby'omu moni, atalisuna obulamu obutajwajo. **31** Aye bangi hu begingihiriri mu hiseera hino abaliba abanjaasi, nindi bangi hu banjaasi mu hiseera hino abaliba abegingihiriri.”

Yesu aloma efunda ey'ohudatu hu hufa huhwe

(*Bona ni Mat 20:17-19; Luk 18:31-34*)

32 Ijahani Yesu n'aba gaali ni nabo baali mu lugendo, ni batinaa mu hibuga hy'e Yerusalem. Yesu gaali abatangiriyimo, n'abalehirejo ahamanga. Hino nga hijunjula abeegi babe nga hija n'abaatu abandi abaali ni babañwaho egongo obuti. Nga geeta amagulu abeegi babe ehumi n'ababiri bamwolaho. Nga nindi abagobosa hu tulo, atagiha ohubalomera ebyali ni bija humwolaho. **33** Ng'abaloma ati: “Huli hutiina e Yerusalem; era ni huhenire ohwola eyo balijaayo Omwana w'Omuutu eri abasengi abahulu, n'abasomesa b'amagambi ga Hiwumbe. Abaatu abo baja humusalira ogw'ohufa, era bamunjeyo eri abalugendwa. **34** Abo nibo baja humujeherera, bahene bamufujeho agate, bamuhubbe efaalu, era bamwite. Ni ɣalibitaño endaalo edatu, aliramuhu.”

Ohulomba hwa Yakobbo ni Yowaane

(*Bona ni Mat 20:20-28*)

35 Ng'ajo Yakobbo ni Yowaane, abasaani ba Zebbedaayo, bolerera Yesu, bamuloma baati: “Omusomesa, hwenda otuholere ehiitu hyosihyosi ehi hunahulombe.” **36** Nga Yesu ababuusa ati: “Mwenda mbaholere hi?”

37 Nga bamugobolamo baati: “N'onahehale hu tebe ey'enjono mu buñugi buwo, hwenda oganye hwihale

huhulirane, mulala hu muhono gugwo omulungi, n'owundi hu mugooda.”

38 Nga Yesu abaloma ati: “Ehi mulomba simuhitegera. Mujanga ohunywa hu hihopo ehy'ohubonaabona ehi nja hunywa, oba ohubatisiwa ohw'ohweyiniha mu hubonaabona ohu nja hubatisiwa?”

39 Nga nibo bamugobolamo baati: “Hunjanga.” Nga Yesu abaloma ati: “Ehihopo ehy'ohubonaabona ehi nja hunywaho, hituufu mwesi mulihinywa, era mulibatisiwa mu ngeri eyi nja hubatisiwamo. **40** Aye ehy'ohwihala ni mundirene hu muhono omulungi oba omugooda, siniise ahigaba, wabula balihiija aba bahitegeheeye.”

41 Abeegi bahyawehumi ni baŋuliiye ehi Yakobbo ni Yowaane basungire, nga babalunjira. **42** Olw'ehyo nga Yesu abaloma bosibosi baje bahumbanire aja ali. Ng'abaloma ati: “Mumanyire muuti abanjugi abanjuga abalugendwa benda babaŋeerese era bafuga n'obuhambwe. **43** Aye sipo hiri n'ohuba eri enywe. Mu nywe, hiisi agenda ohuba omuhulu, ali n'ohuba mujeeresa wa bahye, **44** nindi hiisi agenda ohuba omutangiris, ali n'ohuba mwidu wa basigaayeyo.

45 “N'Omwana w'Omuutu sigaajiriye humunjeereswa wabula ye ohunjeereswa, era n'ohunjayo obulamu buwe ohuba endinji ey'ohununula oluhulende.”

Yesu aŋonia Bbarutimayo

(Bona ni Mat 20:29-34; Luk 18:35-43)

46 Ng'ajo Yesu n'abeegi babe, n'ogunjindi gw'abaatu abaali ni bamulonda, boola mu hibuga hy'e Yeriko. Eyo yaaliyo omusinde omujofu owehalanga hu ngira n'asungirirsa ni bamulanga baati Bbarutimayo (amahulu gaalyo ti omusaani wa Timayo). Yesu n'aba gaali ni nabo ni baali ni batula ehibuga, nga bagaana omusinde oyo

10:38 Bona ni Luk 12:50 **10:42-43** Bona ni Luk 22:25-26

10:43-44 Bona ni Mat 23:11; Mak 9:35; Luk 22:26

omunjofu ni gehaaye hu tulo w'engira. ⁴⁷ Bbarutimayo ni gaJulira ati Yesu Omunazareesi nj'abitaajo, ng'atagiha ohulangirira n'aloma ati: "Yesu OmwijuHulu wa Dawudi, pambire ehisasabirisi!"

48 Nga bangi hu baatu ab'omu hijindi bamuhayula ni bamuloma ajoleere. Coka niye nga gegumya hwegumya ohulangirira ati: "MwijiHulu wa Dawudi, pambire ehisasabirisi!"

49 Ng'ajo Yesu geema, aloma ati: "Mumulange gaaje." Nga bamulanga bamuloma baati: "Guma omwoyo, ahulanga yinyoha otiine eyi ali." **50** Ng'ajo adanya ehihooti ehi gaalimo, genyoha mangu, atiina ajali Yesu. **51** Nga Yesu amubuusa ati: "Wenda kuholere hiina?" Ng'omunjofu amugobolamo ati: "Musomesa, njigule emoni, mbone."

52 Ng'ajo Yesu amuloma ati: "Kale tiina, olw'ohufugirira huhwo ojonire." Ήaweene ajo ng'emoni j'omusinde oyo jirimbulu atagiha ohubona era nga yeesi gejimba hu baali ni balonda Yesu.

Yesu gengira mu Yerusalemu n'enjono

(*Bona ni Mat 21:1-11; Luk 19:28-40; Yow 12:12-19*)

1 1 ¹ Ήahani Yesu n'abeegi babe ni baali ni banatere ohwola mu hibuga hy'e Yerusalemu, nj'ohuloma ni boolire mu bubuga obuhirirene obuli mu menamo g'olusosi lw'Emisaala Emizayiti, ah'e Bbetufage n'ahe Bbetaniya, nga Yesu atuma babiri hu beegi babe ati: ²"Mutiine mu habuga hala aha mulengera. Ni munaabe ni mwahahengiramo muuti, munaabone nasugirya eperepere eyi muutu ahiiri hwihalangaho ni bayisidihire hu hihongo, muyiwoñolole muyindeerete. ³Singa ηanaabejo ababuusa ati: 'Lwahiina muyiwoñolola?' Munamugobolemo muuti: 'Musengwa yeefe nj'ayenda, era n'anabe n'ahenire ehi ayendera banayigobose ηano mu wangu.'"

4 Ng'ajo batiina, nga bagaana nasugirya eperepere ni yemereeye ebulafu mu ngira n'eri sidihe hu hihongo ḥa mulyango gw'enyumba, nga bayiwojolola. **5** Nga ḥabaano balala hu baali ni bemereeye ajo, abababuusa baati: “Muhola hiina ehyo? Lwahiina muwojolola nasugirya eyo?” **6** Abeegi ba Yesu nga babagobolamo ng'olu Yesu gaali n'abalomire. Nga bala babaleha batiina ni nasugirya.

7 Ng'ajo abeegi batangirisa nasugirya eyo bayinjirira Yesu. Nga bayaala hu mugongo ekooti jaawe Yesu ayiihalaho batagiha olugendo. **8** Ni baali ni batiina nga bangi huba gaali ni nabo befhula ekooti jaawe bajaalirira mu ngira Yesu abiteho, n'abandi nga baaliriramo obusaga w'ebisaala obulihio amahoose obu baabbwaga hu misaala ejaa ali añaapi. Bino babihola olw'ohuña Yesu ejono.

9 Ng'ajo abaali ni batangiriye, n'abaali ni bamunywaho egongo baloma ni balekaana baati:

“Tunojole! Musengwa ajeewe ejono.”

Ali n'ekabi oyo owuja mu siina lya Musengwa,

10 Hiwumbe aje ekabi owahabaha wa sehulu yeefe Dawudi

obuju ohugobolajo.

Musengwa, ali mwigulu,

ajeewe ejono.

11 Ng'ajo Yesu goola mu hibuga hy'e Yerusalem, gengira mu Sinzizo. Ni gahena ohuhubba emoni hu hiisi hiitu n'ohubona ebyali ni bitiina mu moni, ng'atula n'abeegi babe ehumi n'ababiri batiina e Bbetaniya, olwohuba owiire waali ḥaapi hwira.

Yesu aŋwaba omusaala omutiini

(*Bona ni Mat 21:18-19*)

12 Hu ludaalo olwagobolaho, Yesu n'abeegi babe ni baali ni baŋwa e Bbetaniya ohwagamayo e Yerusalem, nga Yesu

anjulira enjala n'emuluma. 13 Ni galengera omusaala omutiini oguliho amahoose, ng'attiina aje abone obanga ajanga ohwagaanaho ebiriwa. Ni gagwolireho sigageeneho hiriiwa kadi hirala ohutusaho amahoose ameerere gojene, olwohuba sibyali biro ebi emitiini jibeeraho ebiriwa. 14 Ng'ano aguloma ati: "Ohujwa olwaleero ntatabajo nindi muutu alirya ebiriwa bibyo!" Abeegi babe nga bañulira n'aloma ebibono ebyo.

Yesu abbinga abaali ni batundira mu Sinzizo

(*Bona ni Mat 21:12-17; Luk 19:45-48; Yow 2:13-22*)

15 Yesu n'abeegi babe ni boolire e Yerusalemu nga Yesu gengira mu Sinzizo atagiha ohubbingamo abaali ni batundiramo n'abaali ni bagula. Ng'aguniusa emeesa j'abaswanisa ebbesa, n'etebe j'abaali ni batunda enjiwa. 16 Era ng'asibira hiisi muutu ohubisia ebiitu mu lunya lw'e Sinzizo.

17 Ng'ano asomesa abaaliño ati: "Hiwumbe sigaloma mu byajandiihiwa ati: 'Enyumba yange enabenga nyumba omu abaatu b'amawanga gosigosi bananjumirihisyenga?'

Ne enywe tuyifuhisy pungulu eyehwehamo abakondo!"

18 Abasengi abahulu n'abasomesa b'amagambi ga Hiwumbe ni bañulira ebi Yesu aholire n'ebi alomire, nga batagiha ohusala amagesi ag'ohumusihirisa. Hino bahihola olwohuba beralahirira engeri eyi hijindi hy'abaatu hyosihyosi hyali ni hisangaliye esomesa yiye.

19 Owiire ni wera, nga Yesu n'abeegi babe bañwa mu hibuga baagamayo eyi bañwerekereye.

Ehy'ohwega ohujwa hu musaala omutiini

(*Bona ni Mat 21:20-22*)

20 Ni wahyeye mu mugamba, Yesu n'abeegi babe ni baali ni babita hu mutiini gula ogu Yesu gaali n'anjwebe nga babona ni gwomire ohujwera erala hu hiholo. 21 Nga

Peetero ahebulira ebyalijo aloma Yesu ati: “Musomesa bona! Omutiini ogu wajwebe gwomire!”

22 Nga Yesu aloma abeegi babe ati: “Mwesige Hiwumbe. 23 Mu butuufu mbalomera ti singa omuutu gesiga Hiwumbe anjanga ohuloma olugingi luno ati: ‘Siguha ḥano oje wedanye mu buliba, era ehi alomire hyabango. Ehyetagisa hiri hirala hya muutu huteheha mu mwoyo gugwe, aye gafugirira ati ehi aloma hinolerere.’ 24 Olw’ehyo mbahahaha ti hiisi ehi munalombenga ohujwa eri Hiwumbe, mufugirire mu myoyo jenywe muuti muhenire ohuhisuna, era mulihisuna.

25 “Era hiisi olu munejengayo eri Hiwumbe mu hulomba, ni ḥabangajo abbengire eyi oli, omusonijanga konyo weesi Senywe ali mwigulu ahusoniye ebibi bibyo. 26 Aye singa soomusonija, weesi Senywe ali mwigulu saalihu sonija bibi bibyo.”ⁿ

Abatangirisi babuusa eyi Yesu atusa obujangi

(Bona ni Mat 21:23-27; Luk 20:1-8)

27 Ng’ano nindi Yesu n’abeegi babe boola e Yerusalem. Yesu ni gaali n’agenda mu lunya lw’e Sinzizo, ng’abasengi abahulu n’abasomesa b’amagambi ga Hiwumbe, n’abaatu abahulu mu gwanga, batiina eyi ali. 28 Nga bamubuusa baati: “Oli n’obujangi hi obuhuginiha ohuhola ebiitu bino? Era nj’ani owahuŋaaye obujangi owo?”

29 Nga Yesu abagabolamo ati: “Kesi leha mbabuuse ehibuuso hirala. Ni munangobolemo nga ko mbalomera eyi tusa obujangi obu nemaho ohuhola ebi kola. 30 Mundomere, Yowaane gatusa ḥeena obujangi ow’ohubatisa? Gabutusa yiri Hiwumbe, oba yiri baatu?”

31 Ng’ajo bahubbagania ebiŋeego ni baloma baati: “Humugobolemo huutye? Singa huloma huuti Hiwumbe

ⁿ11:26 Ebijandiiho ebindi ebyahale biŋuma lunyiriri luno (Bona ni Mat 6:15).

11:23 Bona ni Mat 17:20; 1 Kor 13:2 11:25-26 Bona ni Mat 6:14-15

nj'owamutuma anatubuuuse ati: ‘Kale lwahiina Yowaane oyo simwehirisa bibye?’ ³²Ate ni baajeega ohumugobolamo baati: ‘Abaatu nj'abamutuma,’” nga hino bahitya olwohuba abaatu bosibosi baali bafugirira baati Yowaane gaali nabbi dala.

³³Ehyarjoyemo nga bamugobolamo baati: “Sihumanyire.” Ng’ajo Yesu abaloma ati: “Kale kesi sinabalomere eyi tusa obunjangi obuukosa ebi kola.”

Olugero lw'abapangisa b'olusihu
(Bona ni Mat 21:33-46; Luk 20:9-19)

12 ¹Ng’ajo Yesu atagiha ohuloma n’abaatu abo mu ngero. Ng’abaloma ati: “Iaaliijo omuutu owahoma olusihu lw’emizabbibbu. Olusihu olwo ng’alusitirira, ayabamo erojo ery’ohujungiramo, atongolamo ehitiira hy’omuhuumi, ahena alupangisa abaatu niye atiina mu lugendo mu hyalo ehindi.

²“Ehiseera ehy’egesa ni hyolire, ng’atuma mulala hu bajejeresa babe eri abapangisa, bamuñe owiisa wuwe.
³Ng’ajo bala banjamba omujejeresa oyo bamuhubba bahena bamubbinga gagama ni ḥabula ehi bamuñaaye.

⁴“Nga nindi omwene lusihu abatumira omujejeresa owundi. Ng’ono bamuhubba oluguma, bahena bamuhola n’ebiyobunjemu. ⁵Omwene lusihu sigadembira era ng’atuma owundi. Oyo beeta mwite. N’abandi bangi aba omwene lusihu gatuma ni bababisya mu ngeri nj’enyene. Abandi ni babahubba, n’abandi ni babeeta.

⁶“Hu komerero ya byosi omwene lusihu gaali ahiiriyo n’omuutu owundi mulala oyu gaali n’anjanga ohutuma. Omuutu oyo nj’omusaani wuwe omuhoda. Oyo nj’eyi gasembyayo ohubatumira n’aloma ati: ‘Omwana wange banamuñe ejono bamupeera owiisa wange.’ ⁷Coka

abapangisa ni bamubona nga behobaana ni baloma baati:
 ‘Ono nj’omusika. Muhole hu mwite hwegoboseho obusika.’
8 Ng’ajo bamujamba bamwita bahena badanya omulambo
 gugwe ebulafu w’olusihu lw’emizabbibbu.

9 “Kale omwenelwo alihola atye abaatu abo? Alitiina
 gabeeta n’olusihu galupangisa abaatu abandi. **10** Kahasa ti
 mwali musomireho ehyajandiihiwa ehiroma hiiti:

‘Ebaale eri abatongoli batala baati ebi,
 nd’eryafuuha ehulu ery’omugaso mu goosi.

11 Hino Musengwa Hiwumbe omwene nj’owahihola,
 era hyejunjisa abahibona.’”

12 Abasigu ba Yesu ni bahisuna baati olugero olwo
 alugerire ni lujamba hu nibo, nga bagesyaho ohwenda
 ohumuñamba, coka nga batya ehiñindi hy’abaatu, nga
 bamuleha batiina.

Ehibuuso ehiñamba hu huja omusolo

(*Bona ni Mat 22:15-22; Luk 20:20-26*)

13 Ebyo ni byanjooye, abasigu ba Yesu bamutumira balala
 hu Bafarisaayo n’ababala hu bawagizi ba habaha Herode, bajé
 bamulebe bamujambire mu malomere. **14** Ng’ajo batiina
 bamuloma baati: “Musomesa, humanyire huuti ewe ofiira hu
 mazima, era obula hu by’abaatu huhusiima ebinambulamo
 wabula abaatu bosibosi obabisya mu ngeri nj’enyene
 n’obasomesa ebi Hiwumbe
 genda bahole añaabula
 hweheha. Ñahani Muhulu
 tulomere, hirañi ohuja
 Kayisaari habaha wa
 Baruumi omusolo oba bbe?
 Omusolo huguñe oba
 hutaguña?”

“Ehifanani n’amasiina ebiyiriho
 by’ani?” (12:16)

15 Aye Yesu ng'ategeera ehi baaliho, ng'abaloma ati:
 “Lwahiina mukema? Mundeetere ḥano enusu njibone.” **16** Ni
 bayimuleetera ng'ababuusa ati: “Ehifanani n'amasiina
 ebiyiriho by'ani?” Nga bamugobolamo baati: “Bya Kayisaari.”

17 Ng'ano Yesu abaloma ati: “Aleni ebya Kayisaari
 mubije Kayisaari, n'ebya Hiwumbe mubije Hiwumbe.” Nga
 bala benunja engeri eyi ajanuhiremo omubaso gwawe.

Ehibuuso ehijamba hu hulamuha

(*Bona ni Mat 22:23-33; Luk 20:27-40*)

18 Ng'ano balala hu Basadukaayo, bano nj'abatehirisa
 baati eriyo ohulamuha, batiina eri Yesu bamubuusa baati:

19 “Musomesa, Musa omujejeresa wa Hiwumbe
 gatuŋandiihira egambi ati: ‘Singa omuutu afa galeha
 namwandu n'atamusaayemo mwana, mutoowe ateehwa
 ohumusika asaalire mugandawe abaana.’

20 “Ijahani ḥaalijo aboluganda musanvu. Omudaayi
 ng'ahwa omuhasi, coka ng'afa n'atamusaayemo mwana.

21 Owohubiri ng'asika namwandu oyo, era yeesi ng'afa
 n'atamusaayemo mwana. N'owohudatu yeesi atyo.

22 Bosibosi omusanvu nga bambalaho omuhasi oyo, coka ndi
 bamusaalamo mwana. Ijahani bosibosi ni baali ni
 barjooyejo ohufa, ng'omuhasi oyo yeesi afa. **23** Olwo ḥahani
 hu ludaalo olw'ohulamuha, olu baatu bosibosi baliramuha,
 omuhasi oyo aliba muha ani olwohuba gaaliho muhasi
 w'abaatu abo bosibosi omusanvu?”

24 Nga Yesu abagobolamo ati: “Anjo mugotire, era
 ehibaleeteeeye ohugota, hutamanya ebyajandiihiwa, wayire
 obujangi wa Hiwumbe. **25** Abaatu ni baliramuha, baliba
 hy'abamalayika mwigulu, ni batahwa era ni batafumbirwa.

26 “Ate mu butuu fu suubira ti mwasomaho mu hitabo hya
 Musa omujejeresa wa Hiwumbe, ebifa hu hulamuha

hw'abafu. Mu hitundu ehiroma hu hadejo aha Musa gabona ni hanya coka ni hataguhuliha, Hiwumbe galoma Musa ati: 'Niise Hiwumbe w'Aburahamu, Hiwumbe wa Yisaaka, era Hiwumbe wa Yakobbo.' ²⁷ Ehyo hiraga ti Ye Hiwumbe w'abalamu sosi w'abafu."

Ehiragiro ehisinga obuhulu

(Bona ni Mat 22:34-40; Luk 10:25-28)

28 Ng'ajo ḥabaano mulala hu basomesa b'amagambi ga Hiwumbe agaaja, ng'anjulira Abasadukaayo ni bahubba embaha ni Yesu. Ni gaweene Yesu n'abagobooyemo bulanji, nga yeesi amubuusa ati: "Hiragiro hiina ehisinga byosibyosi obuhulu?"

29 Nga Yesu amugobolamo ati: "Ehiragiro ehisinga byosibyosi obuhulu ke hino: 'Tega ohutwi ewe Yisirayeli, Hiwumbe Musengwa yeefe nje Musengwa yejene. **30** Era yendanga Musengwa Hiwumbe wuwo, n'omwoyo gugwo gwsigwosi, n'obulamu buwo wosiwosi, n'amagesi gago gosigosi, n'amaani gago gosigosi.' **31** Ehiragiro ehironda hu ehyo mu buhulu, ke hino: 'Yenda omuutu wahyo ng'olu ewe weyenda womwene.' Ebula hiragiro ehindi ehisinga bino obuhulu."

32 Ng'ajo omusomesa w'amagambi oyo aloma Yesu ati: "Musomesa, ogobooyemo bulanji. Ehi olomire oti Hiwumbe ali mulala yejene hituufu. ḥabula wundi, **33** era omuutu asaniiye ohumwenda n'omwoyo gugwe gwsigwosi, n'amagesi gage gosigosi, n'amaani gage gosigosi, n'ohwenda abaatu bahye ng'olu geyenda omwene. Era ng'ohugondera egambi lino hisinga ebisolo byosibyosi ebi baatu banaya ng'ejongo babyohye ni biri bihwiy, ko n'ebindi byosi ebi baatu banaya eri Hiwumbe."

34 Yesu ni gabona omusomesa w'amagambi ng'olu amugobooyemo n'amagesi, ng'amuloma ati: "Sooli ɻaleenji n'obujugi wa Hiwumbe." Ohujwa hulwo, sijalijio muutu wundi agaguma ohumubuusa ehibuuso ehindi.

Kurisito ni Dawudi

(*Bona ni Mat 22:41-46; Luk 20:41-44*)

35 Olundi Yesu ni gaali mu Sinzizo n'asomesa, ng'abuusa abaatu ati: "Abasomesa b'amagambi bajanga batye ohuloma baati Kurisito mwijihulu wa Dawudi, **36** atenga Dawudi omwene, n'aliho Omwoyo Omwabule, galoma ati:

'Hiwumbe galoma Musengwa yange ati:

Yihala ni wundirene

hu luuyi lw'omuhono gwange omuhono omulungi,

ohwola olu ndifuusa abasigu babo

ekokolo ey'ohutaho amagulu gago?'

37 "Obanga Dawudi omwene amulanga Musengwawe nindi olwo ajanga atye ohuba mwijihulu wuwe?" Ng'ehijindi hy'abaatu abaalijo, bajulirisa ebibono bibye bino n'amanyonyo.

Yesu alabula hu hwehuuma abasomesa b'amagambi

(*Bona ni Mat 23:1-36; Luk 20:45-47*)

38 Nga Yesu atiina mu moni n'ohubasomesa n'abaloma ati: "Mwehuume abasomesa b'amagambi abagenda ni bambaaye amaganduula amaleenji agehwesa hwiroba ohulaga ng'olu bahihenaho, era abenda babaheese mu ngeri ey'ohubanya ejono ni bali mu baatu, **39** n'ohwihala mu bifo eby'ejono mu mahumbaaniro n'ohu mbaga.

40 Abanyagulula ebiitu baahena mu mayumba ga banamwandu, era abajumirya Hiwumbe n'ebibono ebingi olw'ohweraga. Balisuna ehidambyo ehisingaho obubbala."

Ehirabo hya namwandum

(*Bona ni Luk 21:1-4*)

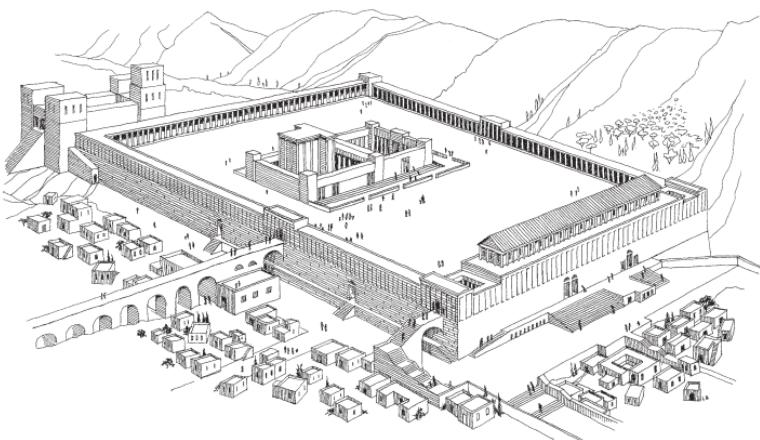
41 Yesu ni gaali ni gehaaye ḥa hifo aja baanjeerayo ebirabo mu Sinzizo, ng'abona abaatu bangi ni bañaayo ebirabo. Abajinda bangi nga bataamo ebbesa ejinera.

42 Ng'ajo ejwayo namwandum omugadi owaaja gaatamo obubblesa obusembayo ohuba ow'omujendo omutono obugali bubiri. **43** Nga Yesu alanga abeegi babe, begerera aja ali, ng'abaloma ati: "Mbalomera ehituufu namwandum ono omugadi aŋayeeeyo hibbala bugali, ohusinga abandi boosi. **44** Bala bataayemo ni batusa hu hingi ehi bali ni nahyo. Aye namwandum ono omugadi, mu bugadi buwe aŋayeeeyo hyosihyosi ehi abaaye ni nahyo ehibaaye ni hija humuyeeda mu obulamu buwe."

Yesu aloma hu husihirisa hw'Esinzizo

(*Bona ni Mat 24:1-2; Luk 21:5-6*)

13 **1** Hulwo Yesu ni gaali n'aŋwa mu Sinzizo, mulala hu beegi babe ng'amuloma ati: "Musomesa, oweene otye amabaale gano aga batongolera n'ebizimbe bino ng'olu biri bijoono?"

"Oweene otye amabaale gano n'ebizimbe bino ng'olu biri bijoono!" (13:2)

2 Nga Yesu amugobolamo ati: “Ebizimbe bino ebibbala ebi obona byosibyosi biribulunguha era sijalibaño ebaale kadi erala eririsigala ni lihaaye hu lyahye. Gosigosi galitepuhuha gaagwa ḥaasi.”

Ohuyigaanya n’Ebigosi ebiryola hu befugirira

(*Bona ni Mat 24:3-14; Luk 21:7-19*)

3 Yesu ni gaali ni gehaaye hu lusosi olw’Emisaala Emizayiti n’alengereeye olw’Esinzizo, nga Peetero, Yakobbo, Yowaane n’Andereya, bamuloma abebireho ehyama. Nga bamubuusa baati: **4** “Tulomereho, ebyo biribaño ḥaali? Era habonero hi ahaliraga haati ebyo byosibyosi binatere ohubaajo?”

5 Ng’ajo Yesu abaloma ati: “Mwehuume ḥahaye hubaño abadulingadulinga. **6** Abaatu bangi balija ni beranga ohutambisa obuŋangi wange, era balidulinga bangi. **7** Era ni muŋuliranga etalo ḥano ni ḥala, simuŋujuhunga. Ejo jiri n’ohubaajo, aye yo ekomerero yiriba ehiiri hwola.

8 “Amawanga gali hubbagana, n’owahabaha bulirumba owahabaha obundi. ḥalibaño ohutetema hw’ehyalo mu bitundu bingi, era enjala erigwa. Aye ajo galiba gahiiri gamutumbu. Ohubonaabona ko huliba hutagiha butagihe.

9 “Aye enywe mubeño ni muhimanyire era ni mwetegehire, olwohuba balibajamba babajaya mu mbuga j’amagambi. Balibahubbira mu mahumbaaniro gaawe era balibemeha ohuŋosya mu mbuga j’abaami n’eja bahabaha olwohuba baloobera bange, mubooseho obuhwenda wange era mube bujulisi eyi bali. **10** Ekomerero n’ehiiri hwola, Amajuliro Amalaji gali n’ohweherera ohwola eri abaatu mu mawanga gosigosi.

11 “Era ni banabajambenga babajira mu mbuga j’amagambi, mutenjendehereranga ehi munalome, aye

mulomenga ehyo ehi Hiwumbe anabanjenga ohuloma mu hiseera ehyo. Ebibono ebi munalomenga sibinaabenga byenywe, aye binaabenga by'Omwoyo Omwabule.

12 “Abalebe baaja hulyajanamo endyege owundi n’anyaayo owahye ohumwita, abasaawe b’abaana balinjaayo abaana baawe. Abaana balijeemera abasaaye baawe, era balibetisa. 13 Era enywe abaatu bosibosi balibacaawa olwohuba abaloobera bange. Aye oyo aligumira ebigosi ohwola hu nkomerero, nj’alinonjolewa.

Ehiitu ehy’embihio ehi benyinyala

(*Bona ni Mat 24:15-28; Luk 21:20-24*)

14 “Ni mulibona ehiitu ehy’embihio ehi benyinyala ni bahitaaye mu Sinzizo aja hitasaniyiye ohuba (asoma bino ategere), hulwo abaliba mu Buyudaaya, badulumiranga mu bitundu eby’engingi. 15 Aliba ḥamugulu hu nyumba yiye, n’animuhanga, sigengiranga mu nyumba hutusamo hyahutiina ni nahyo. 16 Era aliba mu muga, saagobolanga yingo hwiruhira ebyambalo bibye. 17 Mu ndaalo ejo abahasi abaliba bida n’abaliba ni bokesa nj’abalisinga ohubonaabona. 18 Mwegalihire Hiwumbe, bino bitabaño mu biseera eby’efula n’obujololohi obungi.

19 “Mu ndaalo ejo, ḥalibajo ohubonaabona ohwamaani, ni husinga ohundi hwosihwosi ohwali ni hubaayejo, ohunjwera erala olu Hiwumbe gabumba ehyalo n’ohwola hatyane. Era sijalibajo hubonaabona ohundi hy’ohwo. 20 Singa Hiwumbe sigahendeesa hu ndaalo ejo ej’ohubonaabona, sijahajonireho muutu kadi mulala. Aye olw’abo abagatobooyemo, endaalo ejo gajipirnya.

21 “Mu biseera ebyo, singa omuutu abalomanga ati: ‘Bona! Kurisito nj’ono ḥano,’ oba ati: ‘Bona! Nj’ola ḥala,’

13:13 Bona ni Mat 10:22 13:14 Bona ni Dan 9:27; 11:31; 12:11

13:15-16 Bona ni Luk 17:31 13:19 Bona ni Dan 12:1; Bik 7:14

simwihirisanga. 22 Bangi balidulinga ni beranga Kurisito, oba ni beranga abanabbi, era balihola obubonero n'ebya amaliholiho ebyenjunjisa, ng'ehi baliho hanye hijanghiha bagodamye n'abatobole ba Hiwumbe. 23 Aye enywe mbalomeeye byosibyosi ni bihiiri hubaaŋo. Kale mubejo ni muhimanyire era ni mwetegehire!

Amagobola g'Omwanan w'Omuutu

(*Bona ni Mat 24:29-31; Luk 21:25-28*)

24 “Aye mu ndaalo ejo, ehiseera ehy’ohubonaabona ni hiriba ni hijooye, eryuba liribaho ehiirema, n’omwesi gulisia. 25 Emunyeenyen jirinjanuha ḥamugulu jakukumuha, n’ebiri ḥamugulu mu bbanga biri tenegeta.

26 “Mu hiseera ehyene ehyo abaatu balibona Omwana w’Omuutu ni gaajira hu bireri n’ejono ḥalala n’obunjangi ow’amaani. 27 Era alituma abamalayika babe ohutiina mu njuyi joosi ej’ehyalo, bahumbanie abaatu babe abatobole ohujwa mu hiisi sonda n’ahanyomero h’ehyalo.

Ehy’ohwega hu musaala omutiini

(*Bona ni Mat 24:32-35; Luk 21:29-33*)

28 “Mubonere hu musaala omutiini muhene mwege. Amasaga g’omusaala guno ni gahena ohukukumusa gasebuhaho amahoose amanyenyeeri, ng’omanya oti ebiro eby’endobooli binatere ohwola. 29 Mu ngeri nj’enyene, ni mubonanga ebi ndomireho ni birijo, mumanyanga muuti ekomerero yinatere ohwola.

30 “Mbalomera ehituufu ti ebiitu bino byosibyosi binahabeeño abaatu ab’omugigi guno ni bataŋwaŋo hufa.

13:24 Bona ni Yis 13:10; Zek 32:7; 3:15; Bih 6:12

13:25 Bona ni Yis 34:4; Yol 2:10; Bik 6:13

13:26 Bona ni Dan 7:13; Bih 1:7

31 Ehyalo hino n'ebiri ηamugulu mu bbanga biriŋwano, aye ebibono byange sibirigwa ηaasi.”

ηabula amanyire oludaalo wayire enyanga
(Bona ni Mat 24:36-44)

32 Nga Yesu geyongera abaloma ati: “Coka ηanjuma amanyire oludaalo olwene n'enyanga, ebiitu ebyo aja biribeeraŋo. Abamalayika mwigulu, wayire Omwana wa Hiwumbe sibamanyire, ohutusaho Bbaabba yejene nj'amanyire. **33** Kale mubeŋo ni mwetegehire! Mutanjongera, olwohuba simumanyire hiseera hino aja hiriyolera.

34 “Ehiseera hino hunahigehesye hubi omuutu ahola n'aba n'attiina mu lugendo. Omuutu oyo n'aba n'aŋwa mu mago, aleha n'aŋambisye hiisi muŋeeresə ηa wuwe omulimo ogw'ohuhola, ng'ahena alagira omuhuumi w'ohu mulyango ohuhuumma. **35** Olw'ehyo mwesi mutanjongera mubeŋo ni mwetegehire, olwohuba simumanyire omwene mago aja aligobolera. Hamunga aligobola mu ngolyobere, oba mu wiire ηagati, oba engoho ni jiholyoha, oba mu mugamba pwipwipwi; **36** atahanda hubagwaho bugwe, gabagaana ni muŋenyuha. **37** Ehi mbaloma enywe, era nj'ehi ndoma n'abasigaayeyo ti: ‘Mutanjenyuha! Mubeŋo moni ni mwetegehire!’”

Oluhwe olw'ohwita Yesu

(Bona ni Mat 26:1-5; Luk 22:1-2; Yow 11:45-53)

14 **1** Mu hiseera ehyo, yaali esigaayeyo endaalo ebiri, Embaga y'Abayudaaya ey'ohuhebuliriraho Ohubihisya, n'Embaga eyi baliiraho Emigaati ejì batataayemo ehisimbulusa, joole. Abasengi abahulu, n'abasomesa b'amagambi ga Hiwumbe baali mu husala oluhwe olw'ohuŋamba Yesu mu ngiso, bamwite. **2** Aye nga

baloma baati: “Hutamuŋamba mu biseera eby’embaga, olwohuba abaatu baja hwediima.”

Omuhasi ajuha amafuta ag’omunjendo hu Yesu

(*Bona ni Mat 26:6-13; Yow 12:1-8*)

3 Mu hiseera eyo, Yesu ni gaali mu habuga h’e Bbetaniya mu nyumba ya Simooni omugenge, n’alya, nga ḥabaajo omuhasi owajire n’ali n’ecupa erimo amafuta amalanji aganjuna ahaloosa, era ag’omunjendo obugali aga balanga baati narudo. Ng’asembula ecupa eyo, amafuta agaalimo ng’agajuha hu mutwe gwa Yesu. **4** Aye balala hu baalijo nga balunja. Nga baloma baati: “Lwahiina gononire amafuta ago atyo? **5** Gabaaye gasobola ohutundiwa, ganjwamo ebbesa ejibita mu denaari ebihumi bidatu, bajigabira abagadi.” Omuhasi oyo nga bamwoloobyia mu ngeri eyo.

6 Coka Yesu ng’abaloma ati: “Lwahiina mumwoloobyia? Mumulehe. Ehi gakoleeye hiranji. **7** Bulijo abagadi banabenga ḥano ni nenywe, era hiisi olu munendenga munabayeedenga. Aye ese sinja huba ni nenywe ehiseera hyosi. **8** Omuhasi ono aholire ehi asobooye. Ajuhire amafuta ag’ahaloosa hu mubiri gwange ni tafa, n’agutegeha olw’ohugusiiha. **9** Mu butuufu mbalomera ti hiisi ḥaatu mu hyalo hyosi eyi banabuulirenga Amaŋuliro Amalanji, ni nahino ehi omuhasi ono aholire, banahiromengaho olw’ohumuhebulira.”

Yuda gefugirira ohulya mu Yesu oluhwe

(*Bona ni Mat 26:14-16; Luk 22:3-6*)

10 Ng’ājo Yuda Yisikaryoti, mulala hu beegi ba Yesu ehumi n’ababiri, atiina eyiri abasengi abahulu, ni genda ohulya mu Yesu endyege bamujambe. **11** Abasengi ni barjulira ehi genda ohubaholera, nga basangaala, era nga

basuubisa ohumuŋa ebbesa. Ohuŋwa hulwo Yuda ng'agendula ahamanga ah'ohuŋjayo Yesu eyi bali.

Yesu alya n'abeegi babe Embaga y'Ohubihisya

(*Bona ni Mat 26:17-25; Luk 22:7-14, 21-23; Yow 13:21-30*)

12 Ng'ajo hu ludaalo oludaayi olw'Embaga eyi baliiraho Emigaati ejи batataayemo ehisimbulusa, era olu betiraho etaama eperepere ey'Embaga eyi bahebuliriraho Ohubihisya, abeegi ba Yesu nga bamubuusa baati: "Wenda huje hutegehere neena eyi onaliire Embaga ey'ohuhebuliriraho Ohubihisya?"

13 Ng'ajo Yesu atuma babiri hu bo, n'abaloma ati: "Mutiine mu hibuga, munaagaane omusinde owetwihire esongo y'amaaji, mumulonde. **14** Mulome omwene nyumba omu anengire muuti: 'Omusomesa alomire ati mbo ehisenge hihye omu analiire n'Abeegi babe Embaga ey'ohuhebuliriraho Ohubihisya hiri neena?' **15** Anabalage ehisenge ehibbala ḥamugulu, mu kalina ehi bahenire ohulongosa n'ohutegeha, kale mutegehere omwo."

16 Ng'ajo abeegi basimbuha, battina mu hibuga. Era nga bagaana byosi ni biri ng'olu Yesu gabaloma. Ng'ajo bategeha Embaga eyi bahebuliriraho Ohubihisya.

17 Owiire ni wera, nga Yesu atiina n'abeegi babe ehumi n'ababiri. **18** Ni baali ni balya, nga Yesu aloma ati: "Mu butuufu mbalomera ti mulala hu nywe ali hulya ni neese hatyane, anandyemo endyege." **19** Abeegi babe nga banakujala, era hiisi mulala ng'abuusa Yesu ati: "Niise?"

20 Nga Yesu abagabolamo ati: "Mulala hu nywe ehumi n'ababiri, ali hutonga ni neese mu lubya. **21** Hituufu Omwana w'Omnuutu baja humwita, ng'olu ebyanjandiihiwa bimulomaho. Aye jimwagene omuutu oyo analye mu Omwana w'Omnuutu endyege! Hyahamubereeye hiranji singa sibamusaaye!"

Yesu alya n'abeegi babe ehy'egulo ehisembayo
(Bona ni Mat 26:26-30; Luk 22:14-20; 1 Kor 11:23-25)

22 Ni baali ni baahirya nga Yesu abugula omugaati. Ni gahena ohugusabira ekabi, ng'agubbwagamo aguna abeegi babe abaloma ati: “Munjambe mulye, guno nj’omubiri gwange.”

23 Ng’ajo abugula ehihopo hy’envinyo. Ni gahena ohweyaasa Hiwumbe ng’abaña bosibosi bahinyweho.
 24 Ng’abaloma ati: “Gano nj’amafugi gange aganahajuhiwe hu lw’abangi, era agahahasa endagaano epyaha eyi Hiwumbe aholire. 25 Mu butuufu mbalomera ti sindigobolayo hunywa nvinyo y’omu mizabbibu, ohwola olu ndinywa epyaha,^o mu Wahabaha wa Hiwumbe.”

26 Ni bahena ohwemba olwembo olw’ohujumirya Hiwumbe, nga batula, batiina hu lusosi olw’Emisaala Emizayiti.

Yesu alagula ati Peetero anamwegaane
(Bona ni Mat 26:31-35; Luk 22:31-34; Yow 13:36-38)

27 Ng’ano Yesu aloma abeegi babe ati: “Mwesimwesi munadulume mwandehajo, olwohuba hyajandihiya hiiti: ‘Ndiita omwayi, ng’etaama jisalaniha.’ 28 Aye olu ndihena ohulamuha, ndibeherera ohutiina e Galilaaya.”

29 Ng’ajo Peetero amuloma ati: “Wayire abandi bosibosi banadulume bahulehajo ese sinahulehejo.” 30 Nga Yesu amugobolamo ati: “Mu butuufu kulomera ti mu hiire hino ehyene, engoho jinaabe jitagobolamo huholyoha mulundi ogw’ohubiri, ni wahaneganira emirundi edatu.”

31 Coka Peetero ng’agobolamo n’amuhahahaha erala ati: “Wayire hinetagise ohufira ɲalala ni neewe, sinahwegaane.” N’abahye bosibosi nga baloma batyo.

^o14:25 oba ndiyinywa bunyaaha.

14:24 Bona ni Kuv 24:8; Yer 31:31-34 14:27 Bona ni Zek 13:7

14:28 Bona ni Mat 28:16

Yesu mu Getesemaane

(Bona ni Mat 26:36-46; Luk 22:39-46)

32 Ng'ajyo Yesu n'abeegi babe boola mu hifo ehi balanga baati Getesemaane. Ng'aloma abeegi babe ati: "Muhole ni mwihala ḥano, ese nje nombe Hiwumbe."

33 Ng'atiina ni Peetero, Yakobbo ni Yowaane era ng'atagiha ohutya n'ohweralihirira bugali. **34** Ng'abaloma ati: "Omwoyo gwange gwijuuye enaku eyoola n'ohunjita! Musigale ḥano, ni mulijo moni mutaŋenyuha."

35 Ni geeyongerayo ḥatono mu moni ng'ahubba amafuha gegalihira Hiwumbe n'amulomba ni hiba ni hisoboha enyanga ey'ohubonaabona yitamwolaho. **36** Ng'aloma ati: "Bbaabba, ebiitu byosibyosi biŋangisha eyi oli. Tuseho enyanga yino ey'ohubonaabona. Aye ewe ehi wenda hibe nj'ehiholewa, sosi ehi ese nenda." **37** Ni gagobooye nga gagaana Peetero, Yakobbo ni Yowaane ni banjenyuha, ng'aloma Peetero ati: "Simooni, orjenyuha? Soosobola hubaŋo moni wayire ohuhena enyanga ndala yonene?" **38** Mutajenyuha, mubeŋo moni ni mulomba ko mutahemewa, mu butuuſu omwoyo muhenerefu, aye omubiri mudoto."

Ehifo ehi balanga baati Getesemaane (14:32)

39 Nga nindi gagamayo alomba Hiwumbe mu ngeri nj'enyene ng'olu galomba oludaayi. **40** Ni gagobola nga nindi abagaana ni banjenyuha, olwohuba emoni jaawe jaali jijuuye ero. Nga bahaya ehy'ohuloma.

41 Ni gagobooye omulundi ogwohudatu ng'abaloma ati:
“E! Muhiijenyuha? Muhiijuumula? Ale mulehere ajo!
Enyanga ey'ohujayo Omwana w’Omuutu mu bujangi
w’abaatu ab’ebibi yolire. **42** Mwinyohe hutiine. Bona!
Owundyamo endyege nj’oyo gaaja.”

Ohujambiwa hwa Yesu

(Bona ni Mat 26:47-56; Luk 22:47-53; Yow 18:3-12)

43 Yesu gaali ahiiroma, ng’ajo ni naajo Yuda, mulala hu beegi babe ehumi n’ababiri, goola n’ehibbubbu hy’abaatu abaali ni banjambire epiima n’esimbo. Abasengi abahulu, n’abasomesa b’amagambi, ko n’abaatu abahulu mu gwanga ni babatumire ohujamba Yesu. **44** Owalikiye mu Yesu endyege gaali ahenire ohubanja ahabonero n’abalomire ati:
“Omuutu oyu nagwe mu hifuba anaabe nj’oyo,
mumujambe, mumuhadaase era mumujire.”

45 Yuda ni goola, ajo ni naajo ng’atiina aŋali Yesu, amulanga ati: “Musomesa!” Ng’ahena amugwa mu hifuba. **46** Nga bafuhumira Yesu, bamujamba bamuhadaasa. **47** Aye mulala hu baali ni bemereeye ajo, ng’asonjolayo epiima yiye, atema omwidu w’omuhulu w’abasengi amuhapulaho ohutwi.

48 Ng’ajo Yesu ababuusa ati: “Muujire ohupamba ni muli n’epiima n’esimbo, hy’abaajiriiye omukondo? **49** Hiisi ludaalo mbaayenga mba ni nenywe mu Sinzizo ni somesa, ni mutapamba. Aye hino muhicolire, ebyanjandiihiwa bisobole ohwolerera.”

50 Ng’ajo abeegi babe bosibosi bamulehaŋo, baduluma.

51 Ijaalijo omuseere nalunje owaali n'atambaaye lugoye lundi ohutusaho olu gaali ni gewihiriye, ng'abaatu bamujamba n'alonda hu Yesu. 52 Coka ng'abejunulaho aduluma majula, n'abaleheeye olugoye.

Bemeha Yesu mu moni j'oluhiijo lw'Abayudaaya

(*Bona ni Mat 26:57-68; Luk 22:54-55, 63-71;*

Yow 18:13-14, 19-24)

53 Ng'ajo bañira Yesu ew'omuhulu w'abasengi. Abasengi abahulu bosibosi n'abaatu abahulu mu gwanga, n'abasomesa b'amagambi ga Musa, nga besoloosa behala mu hijaami.

54 Ng'ajo Peetero alonda hu Yesu, ni gesambireho ahamanga. Nga gengirira erala mu lunya lw'omuhulu w'abasengi, gehala n'abahuumi b'embuga ña hihoso goota omuliro.

55 Ng'ajo abasengi abahulu n'aba oluhiijo bosibosi bendula obujulisi obu banemeho ohwita Yesu, coka nga babuhaya. 56 Nga ñabaaajo bangi abaña obujulisi ow'obudulingi ni bamulumirisa, aye obujulisi waawe ni butañambagana.

57 Era abandi nga benyoha, baña obujulisi ow'obudulingi ni bamulumirisa baati:

58 "Hwamuñuliye n'aloma ati: 'Ndibbwagaño Esinzizo lino eri abaatu baatongola,

*Ng'ajo Omuhulu w'Abasengi
gemeerera mu
moni waawe (14:60)*

olufanyuma mu ndaalo edatu, nditongola erindi, eritatongolewa abaatu.”⁵⁹ Aye obujulisi wa bano woosi ni butanjambagana.

60 Ng’ajo omuhulu w’abasengi gemeerera mu moni waawe, abuusa Yesu ati: “Obula ehi ogobolamo? Hiina ehi oloma hu bino ebi bahulumirisa?”⁶¹ Coka Yesu ng’ajoleera hujoleera, nasaagobolamo. Omuhulu w’abasengi nga geyongera ohumubuusa ati: “Niiwe Kurisito, Omwana wa Hiwumbe oyu hujumiryia?”

62 Ng’ajo Yesu agobolamo ati: “Niise. Era mulibona Omwana w’Omuutu ni gehaaye hu luuyi olw’omuhono omulungi ogwa Hiwumbe Omwene Bujangi, era ni gaajira hu bireri eby’omu egulu.”

63 Ng’ano omuhulu w’abasengi ahanula ebyambalo^p ebi gaali ni gambaaye ahena aloma ati: “Nindi hwendera hi abajulisi abandi?⁶⁴ Muñuliyye ng’olu afodogooye. Enywe munjeega muutye?” Nga bosibosi basalira Yesu omusango baati asaaniye ohwitiwa.

65 Ng’abandi batagiha ohumufujaho agate, bamuwiha ehitambaala mu moni, nga bamuhubba epuusi ni baloma baati: “Tulomere ahuhubbire.” Ng’abahuumi b’embuga bamunjira ni bamuhubba amanji.

Peetero geegaana Yesu

(*Bona ni Mat 26:69-75; Luk 22:56-62; Yow 18:15-18, 25-27*)

66 Peetero ni gaali mu lunya, ng’ejwayo mulala hu bahaana abajeresera ew’omuhulu w’abasengi.⁶⁷ Ni gamubona ni goota omuliro, ng’amuhanyaasa ahena amuloma ati: “Ewe weesi obaaye ni Yesu Omunazareesi.”⁶⁸ Coka Peetero nga geegaana ati: “Ehi oloma sikitanyire era sikitgeera.”

^p14:63 Ohuhanula ebyambalo haali habonero ha Bayudaaya ahalaga obusungu w’omuutu olw’ehiitu ehibi ehi aba n’aweeene oba n’ajuliyye.
14:62 Bona ni Dan 7:13 14:64 Bona ni Lev 24:16

Ng'ajo Peetero ajwa mu lunya, atiina mu luhuubo olutula ebulafu. Ng'engoho eholoyoha.

69 Omuhaana ola nindi ni gabona Peetero ng'aloma abaali ni bemereeye ohuupi ni naye ati: “Omusinde ono nj’omulala hu babaaye ni bagenda ni Yesu.” **70** Coka Peetero nga geyongera ohwegaana.

Nabitano ahamanga hatotono, abaali ni bemereeye ohuupi ni naye nga bamuloma baati: “Hituufu oli mulala hu babaaye ni bagenda ni Yesu, olwohuba weesi oli Mugalilaaya hya niye.” **71** Coka Peetero ng’atagiha ohulayira n’ohwejwaba ati: “Ese simanyire muutu oyo oyu mulomaho!”

72 Ajo ni naajo engoho ng’eholoyoha omulundi ogwohubiri. Peetero ng’ahewbulira ebi Yesu gaali n’amulomire ati: “Engoho jinaabe jitagobolamo huholoyoha omulundi ogwohubiri, ni wuneganiyi efunda edatu.” Ng’atemuha alira.

Bemeha Yesu mu moni ja Pilaato

(*Bona ni Mat 27:1-2, 11-14; Luk 23:1-5; Yow 18:28-38*)

15 **1** Ni wahyeye mu mugamba pwipwipwi, abasengi abahulu n’abaatu abahulu mu gwanga, n’abasomesa b’amagambi ga Musa, ko n’abaatu abandi boosi ab’ohu luhiiho lw’Abayudaaya, nga bateesa ohubona ehi banahole Yesu. Nga bamuhaada bamujira bamujayo eyiri Pilaato.^q **2** Pilaato ng’amubuusa ati: “Niiwe Habaha w’Abayudaaya?” Nga Yesu amugobolamo ati: “Ng’olu oloma olwo.”

3 Ng’ajo abasengi abahulu bamujajabira emisango emyene emingi. **4** Pilaato ng’amubuusa ati: “Ojuma hya hwenoseresaho? Soobona emisango eji bahujajabira ni jiri mingo?” **5** Coka Yesu nga geyongera ohutamugobolamo. Pilaato nga benjuna.

^q**15:1** Pilaato nj’owaali omujugi w’etwale lya Buyudaaya Omuruumi mu hiseera ehyo era nga nj’ali n’obujangi obusalira omuutu ogw’ohufa.

Basalira Yesu ogw'ohufa

(*Bona ni Mat 27:15-26; Luk 23:13-25; Yow 18:39–19:16*)

6 Mu biseera eby'Embaga ey'ohuhebuliriraho Ohubihisya, Pilaato galehulanga omuwoje oyu bamusunganga ohulehula. **7** Hu mulundi guno, mu jeera mwalimo omusinde oyu balanganga baati Bbarabba, oyu baali ni bawonjire n'abajeemu bahye abaali ni beetire abaatu mu hediimo ah'ohujeemera Abaruumi abaali ni bañuga ehyalo hyawe.

8 Ng'ajo ehibbubbu hy'abaatu hitiina ewa Pilaato himusunge abaholere ng'olu gaali n'abanahiise. **9** Pilaato ng'ababuusa ati: “Mwenda mbawojolorere Habaha w'Abayudaaya?” **10** Ehyo gahiroma, olwohuba gamanya ati Abasengi abahulu baali bañayeeyo Yesu lw'ekirihindi.

11 Coka abasengi abahulu nga batuuya abaatu balome Pilaato abalehulire nje Bbarabba mu hifo hya Yesu. **12** Nga Pilaato ababuusa ati: “Njahani oyu mulanga Habaha w'Abayudaaya muhole tye?” **13** Nga nibo bamugobolamo ni bahayaana baati: “Muholderere hu musalabba!” **14** Pilaato ng'ababuusa ati: “Lwahiina? Kaho asaaye musango hi?” Coka nga bala beeyongera hweyongera ohuhayaana baati: “Muholderere hu musalabba.”

15 Pilaato olw'ohwenda ohubasangaasa, gabawojololera Bbarabba ng'olu bamusunga. Aye ng'alagira bahubbe Yesu efaalu, nga ko ahena amujayo eri abaserikale baje bamuhomere hu musalabba.

Abasirikale bajeeja Yesu

(*Bona ni Mat 27:37-31; Yow 19:2-3*)

16 Ng'ajo abasirikale bañira Yesu mu lubiri lwa Pilaato olu balanganga baati Purayitoriy, nga bahoba abahyawe bosibosi ab'omu hibinja ehyo bahumbana. **17** Nga bamwambasa ehimolo ehirando, bagata amajwa mu ngeri y'omuge bamufiha hu mutwe. **18** Nga batagiha ohumujeeja baati:

“Wangaala, Habaha w’Abayudaaya!” 19 Nga bamuhubbajaga hu mutwe n’olugada, bamufujaho agate, bahubbira n’amafuha ohumuhiina ti bamuja ejono. 20 Ni bahena ohumujeeja, nga bamwambula olugoye olulando bamwambasa ebyambalo ebibye, nga ko bamutusa ebulafu bamujira ohumuholderera.

Bahomerera Yesu hu musalabba

(*Bona ni Mat 27:32-44; Luk 23:26-43; Yow 19:17-27*)

21 Mu hiseera ehyo, ḥaalijo omusinde oyu balanga baati Simooni ow’e Kireene owaali n’abita engira n’ajwa mu hitahere ehirirene ehibuga. Simooni ono nj’owaali semwana y’Alekizanda ni Ruufo. Abasirikale nga bamujalirisa ohubbeeda omusalabba gwa Yesu. 22 Ng’ajo boosa Yesu mu hifo ehi balanga baati Golugoota, amahulu gaahyo ti ehifo ohy’ahanjanga. 23 Nga bamuja envinyo y’omu mizabbibu ni bayitabuyemo ehiresi ehi balanga baati miira. Coka ng’agaana ohuyinywa. 24 Nga bamuhomerera hu musalabba. Nga bagabana ebyambalo bibye, ni babihubbiraho ahalulu, babone hiisi mulala olu ananjire.

25 Bamuhomerera ni jijera enyanga edatu ej’omu mugamba. 26 Omusango ogu baali ni bamuhaabya nga baguṇḍandiiha hu hapande baati: “HABAHA W’ABAYUDAAYA” nga bahaṇjaniha hu musalabba gugwe.

27 Ng’ajo bahomerera ḥalala ni naye abakondo babiri hiisi mulala hu musalabba gugwe. Mulala hu luuyi olwohu muhono gugwe omulungi, owundi hu mugooda. 28 Ehyāṇḍandiihiwa nga hyolerera, ehiroma hiiti: “Bamubalira ḥalala n’ababbwagi b’Amagambi.”^r

29 Abaali ni babitanjo nga baduha Yesu, ni basugusa emitwe ni bamujeeja, era nga baloma baati: “Ha-a! Ewe

^r15:28 Ebijandiiho ebindi ebyahale bijuma lunyiriri luno.

15:24 Bona ni Zab 22:18 15:28 Bona ni Yis 53:12

15:29 Bona ni Zab 22:7; Zab 109:25; Mak 14:58; Yow 2:19

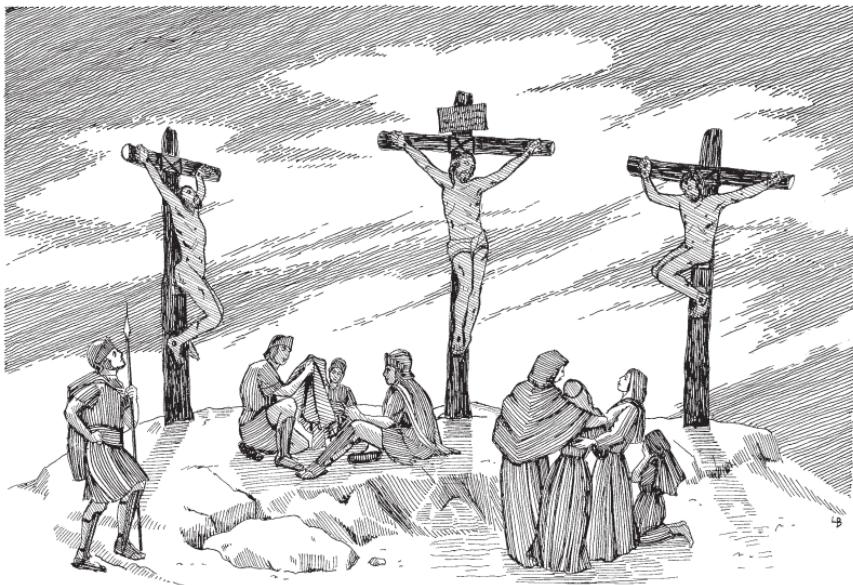
obbwaga Esinzizo lyá Hiwumbe nindi walitongola mu ndaalo edatu, ³⁰wenojole! Ninuha hu musalabba!”

31 Abasengi abahulu n'abasomesa b'amagambi ga Hiwumbe, boosi nga bamuyeyeresa ni baloma baati: “Ganojolanga bandi, aye saasobola hwenojola omwene! **32** Kurisito Habaha wa Yisirayeli, ale ḥahani ḥajwe hu musalabba aninuhe, hubone konyo humufugirire!” Ni naabo aba bahomerera ni naye nga boosi bamuduha.

Ohufa hwa Yesu

(*Bona ni Mat 27:45-56; Luk 23:44-49; Yow 19:28-30*)

33 Ohurjwa hu nyanga mukaaga ej'omu muusi ohwola hu nyanga mwenda ej'egulo, ehiirema nga hiwiisha ehyalo hyosi. **34** Hu nyanga ey'omwenda Yesu ng'alanga n'ejanjaasi ery'amaani ati: “*Eloyi, Eloyi, lama sabakutaani?*” Amahulu gaahyo ti: “Hiwumbe wange, Hiwumbe wange, lwahiina

Ng'ajo bahomerera yalala ni naye abakondo babiri (15:27)

wundehireño?” 35 Abandi hu abo abaali ni bemereeye ajo, ni baŋulira nga baloma baati: “Muŋulire, ali hulanga Eliya!”

36 Ng’ajo mulala hubo aduluma atimya ehisumwa mu juule w’omwenge gw’omu mizabbibu, ahita hu lugada aja Yesu ohunywa n’aloma ati: “Leha hubone obanga Eliya anaaje gamutusa hu musalabba!” 37 Yesu ng’alira n’ejanjaasi ery’amaani, ng’ahena afa.

38 Ng’ajo olutimbe olw’omu Sinzizo ludweduhamo nabiri, ohujwa ŋamugulu ohwola ŋaasi. 39 Omuhulu w’ehibinja hy’abasirikale hihumi owaali ni gemereeye ŋa musalabba n’alengereeye Yesu, ni gabona engeri eyi afuuyemo, ng’aloma ati: “Mu butuufu omuutu ono abaaye Mwana wa Hiwumbe!”

40 Era ŋaaliŋo n’abahasi abaali ni besambireho ahamanga ni balengereeeye. Balala hu bo nje Malyamu Magudaleena, Salome, ni Malyamu nyina ya Yose ni Yakobbo omujere. 41 Abahasi bano bagendanga ni Yesu ni bamuŋeeresa, olu gaali mu hitahere hy’e Galilaaya. Era ŋaaliŋo n’abahasi abandi bangi abaali ni bajire ni naye e Yerusalem.

Basiiha Yesu

(*Bona ni Mat 27:57-61; Luk 23:50-56; Yow 19:38-42*)

42 Bino byosibyosi byaliŋo hu ludaalo lw’ohwetegehera obunahye n’enahabe Sabbaato. ɭaaliŋo ow’ejono owahiihangā mu Luhiiho Oluhulu olw’Abayudaaya, 43 ni bamulanga baati Yosefu ow’e Alimataya. Yosefu ono gaali alindirira ohuja hw’obunjugi wa Hiwumbe. Ng’ajo Yosefu oyo gesinga atiina eyiri Pilaato amusunga omulambo gwa Yesu. 44 Pilaato nga gejunja ni gaŋulira ati Yesu gaali ahenire ohufa. Ng’alanga omuhulu w’ehibinja hy’abasirikale, amubuuse obanga dala Yesu gaali afuuye. 45 Omuhulu w’ehibinja hy’abasirikale ni gahena ohumuhahasa ng’olu

15:34 Bona ni Zab 22:1 15:36 Bona ni Zab 69:21

15:38 Bona ni Kuv 26:31-33 15:40-41 Bona ni Luk 8:2-3

Yesu gaali ahenire ohufa, Pilaato gehirisa Yosefu ohunjira omulambo.

46 Ng'ajyo Yosefu agula olugoye olwa laasi olulanji, ng'atusa omulambo gwa Yesu hu musalabba, agwambiiha mu olugoye olwo, aguta mu higombe ehi baali ni babajire mwibaale mu ngeri y'epungulu. Ng'anjiringisya ebaale, gegaliraajo omulyango ogwingira mu higombe.

47 Malyamu Magudaleena, ni Malyamu nyina ya Yose, nga beetegeresa aja bataaye omulambo gwa Yesu.

Ohulamuha hwa Yesu

(*Bona ni Mat 28:1-8; Luk 24:1-12; Yow 20:1-10*)

16 **1** Oludaalo lwa Sabbaato ni lwanjooyeho, Malyamu Magudaleena ni Salome ni Malyamu nyina Yakobbo, nga bagula amafuta ag'ahaloosa, batiine banjahe omulambo gwa Yesu.

2 Ni wahyeye, hu ludaalo oludaayi mu wiiki, mu mugamba pwipwipwi eryuba ni lyali ni lyahanwangayo, nga batiina hu higombe. **3** Batiinanga bebuusa baati: “Nj’ani anatunjiringisisye ebaale ohulitura hu mulyango gw’ehigombe?”

4 Aye ni bagangamusa emoni ohuhejayo, nga babona baati baali balijiringihisyne ni balituhiise hu mulyango gw’ehigombe atenga ebaale eryo lyali bbala bugali.

5 Ni bengira mu higombe, babona omuseere omuvubuka ni gehaaye hu luuyi olw’omuhono omulungi, ni gambaaye ekaaso ekosa. Ng’obuti bubañamba. **6** Ng’abaloma ati: “Mutatya. Mwendula Yesu Omunazareesi oyu bahomerera hu musalabba. Ḧano ajumaro. Alamuhire. Mubone, hino nj’ehifo aja baali ni bamutaaye. **7** Mutiine mulomere abeegi babe ko weyite Peetero, muuti: ‘Atangiiyemo atiinire e Galilaaya. Eyo peyi munahamubonere ng’olu gabaloma.’”

8 Ng'ajo batula mu higombe badulumu, olwohuba esisi n'obuti byali bibanjambire. Era olw'obuti owo sibalomeraho muutu kadi mulala.

Yesu abonehera Malyamu Magudaleena

(*Bona ni Mat 28:9-10; Yow 20:11-18*)

9 Yesu ni gahena ohulamuha hu ludaalo oludaayi mu wiiki gasooka hubonehera nje Malyamu Magudaleena oyu gabbingaho emisambwa omusanvu. **10** Ono nj'owatiina galomera abaloobera ba Yesu, mu hiseera ehyo aba obutahi waali ni wijuuye hu mwoyo n'ohulira ni balira.^s

11 Aye ni babalomeeye baati Yesu mulamu, era ng'olu Malyamu Magudaleena gaali n'amuweene, sibafugirira.

Yesu abonehera abeegi babiri

(*Bona ni Luk 24:13-35*)

12 Ebyo ni byanjooye, Yesu ng'abonehera babiri hu beegi babe abaali ni batula ehibuga ni batiina mu hyalo coka n'atafaana ng'olu gafaananga. **13** Ni gahena ohubabonehera nga baagamayo balomera abahyawe. Coka nibo nasibehirisa hibono ehyo.

Yesu abonehera abeegi babe ehumi namulala

(*Bona ni Mat 28:16-20; Luk 24:36-49; Yow 20:19-23; Bik 1:6-8*)

14 Olufanyuma, Yesu ng'abonehera abeegi babe ehumi namulala, ni behaaye ni balya. Ng'abanenya

^s**16:9-10** Ebijandiiho ebindi ebyahale biri n'engohoba yino eyindi enyipi, ate mu bindi bayimeeda hu eyo eyiri mu nyiriri [9-20], oba yagobola mu hifo hy'eyo. Engohoba eyo enyipi nje yino: [**9** Ng'ajo abahasi abo batiina eyiri Peetero n'abahye, nga babalomera mu bupibupi byosi ebi muvubuka galoma. **10** Ebyo ni byanjooye, Yesu omwene ng'atuma abeegi babe ohujira obuhwenda wa Hiwumbe ow'emiyaya n'ohunojola abaatu, babuhwanie mu hyalo hyosi, ohujwa ewuŋwalyuba ohwola ebugwalyuba. Amiina].

olw'ohutafugirira hwawe, n'olwa obuhahadafu w'emyoyo jaawe, olwohuba sibehirihiise bibono by'abo abaali ni baamuweeneho n'ahenire ohulamuha. **15** Era ng'abaloma ati: "Mutiine mu mawanga gosigosi, mulomere abaatu bosibosi Amañuliro Amalani.

16 "Hiisi afugirira era gabatisiwa, alinonjolewa, aye atafugirira, omusango gulimuhira.

17 "Abafugirira banaholenga ebyamaliholiho bino. Mu siina lyange banabbingenga emisambwa hu baatu, banalomenga mu ndimi ejii bahiiri hwega, **18** ni banajambenga hu misota oba ni bananywenga ehiitu hyosi ehiita, sibanolengaho higosy hyosi. Ni banajambenga hu balwaye banajonenga."

Yesu aŋiriwa mwigulu

(Bona ni Luk 24:50-53; Bik 1:9-11)

19 Yesu Musengwa ni gahena ohuloma ni nabo, ng'aŋiriwa mwigulu, gehala hu luuyi olw'omuhono omulungi ogwa Hiwumbe. **20** Ng'abeegi babe batiina hiisi ḥaatu ni balomera abaatu Amañuliro Amalani. Nga Yesu Musengwa abajambirangaho ni bahola ebyamaliholiho ohuhahasa obuhwenda waawe.

Ebinyonyola Birala Hu Bibono Mu Hitabo Hino

Abafarisaayo: Baali baatu ab'omu hirala hu bibiina by'ediini y'Abayudaaya abaali bahanenulira erala era bahuumu butiribiri amagambi aga Musa gabanjambisye ohwo nga bahena bahoheraho n'obulombolombo wa basehulu waawe.

Abasadukaayo: Ab'ehibiina hy'Abayudaaya abatehisanga baati eriyo ohulamuha.

Abasengi: Bano babanga basinde abatangiranga aba Yisirayiri mu hulomba Hiwumbe n'ohunjayo ejongo oba sadaaka eji baatu bajiranga ohujaayo mu biseera ebye'njawulo. Abaatu abo banwanga mu lulyo Iw'Arooni omulebe wa Musa era obutangirisi waawe waali wasikirano. Ajandi abaatu bano hubabalanga huuti Abakabona. Mu mulembe gwa Yesu ḥaalijo obubbala wa mirundi edatu mu butangirisi buno (1) Abasengi (2) Abasengi abahulu (3) Omuhulu w'abasengi.

Abawagizi ba Herode: Nj'Abayudaaya ab'ehibiina hy'ebiyobufuzi abaali ni bawagira Habaha Herode. Ehibiina hino hyali hiwagira obunjugi w'Abaruumi abaali ni bajugu Abayudaaya obumbula mu hiseera ehyo.

Bbeluzebbuli: Nj'omuhulu w'emisambwa era lino nj'esiina ly Sitaani erindi.

Denaari: Siina ly'ebbesa eji batambisanga mu hiseera ehyo. Edinaari endala nj'eyabanga epeera eyi omupakasi gaholereranga ng'omusaala ogw'oludaalo olulala.

Ehumbaniro ly'Abayudaaya: Nj'enyumba eyabanga huupi mu hiisi habuga ahabangamo Abayudaaya. Omwo pomu bahumbaniranga ohujumiryu Hiwumbe hiisi ludaalo Iwa Sabbaato era ni basomehesamo abaana baawe Amagambi ga Hiwumbe. Ajandi pomu basaliranga emisango.

Embaga y'Ohubihisyá: Yino yali mabaga y'Abayudaaya eyi bahebulirirangaho engeri eyi Hiwumbe gabanunula ohujwa mu Misiri. Hu mulundi ogwo Malayika wa Hiwumbe asihirisa geta abaana abadaayi bosibsi mu hiisi nju y'Abamisiri aye gabihisyá Abayisirayiri.

Esinzizo: Hino nj'ehizimbe ehi baatu batongola olw'ohujumirihisyangamo Hiwumbe. Mu hitabo hino Esinzizo eri hulomaho nj'eryali mu Yerusaalemu. Abandi baliranga baati Yekaalu.

Kayisaari: Hitegeesa Habaha mu lulimi olu Ruumi.

Kurisito: Hibono hy'Olugureeki amahulu gahyo ti "oyu bajuhaho oba oyu banjahaho amafuta ng'ahabonero ahalaga ti bamwangaaye ohuhola omulimo ogw'enjawulo". Mu Lunyole olutuufu hwahalomire ti "oyu bafuujaho amate". Yesu humulanga Kurisito oba Masiya olwohuba Hiwumbe gamufujireho amate gamutuma gaaje anojole era abe Habaha anjuga ehyalo hyosihyosi.

Obunjugi wa Hiwumbe: Yesu n'abeegi babe batambisa ebibono bino ni baloma hu kolagana ey'enjabulo ḥagati wa Hiwumbe n'abaatu babe. Ekolagana yino yibaajo n'ebita mu Yesu Kristo oyu Hiwumbe gafujireho amate gamutuma gaaje anojole abaatu mu bibi byawe era abe habaha anjuga obulamu waawe emirembe n'emirembe. Amahulu ti abo abehirisa Yesu ohuba omunojosi era habaha anjuga obulamu waawe nj'abengira mu Bunjugi wa Hiwumbe era baafuuha abaatu babe.

Omuhoomero: Omugendi geyedesanga omuhoomero ohutetega hugwa n'agenda mu ngira ejiali eja gabaale n'ohwehumisa singa aba gaganene n'esolo ekambwe.

Omuhono omulungi: Mu buwangwa w'Abayudaaya hitegeesa ehifo ehy'ejono.

Omusalabba: Hyali hiiitu ehibbote mu mbaawo ebiri ni hiri mu ngeri y'ahabonero h'ohugaata (+). Hu mulembe gw'obunjugi w'Abaruumi, ababbwagi b'amagambi ko weyite

abasaalanga emisango ej'amaani hy'ohwita, ohulya mu hyalo oluhwe, n'abakondo pohu babetiranga ni bababambaho ni babahomerera n'emisumaali emireenji mu byaba n'omu magulu.

Omutiini: Musaala ogwamaho ebiriwaogukukumusa amahoose hy'omutumba n'emisaala ejindi.

Sabbaato: Amahulu g'ehibono hino mu Lwebbulaniya gali ti: ohulehera ajo ohutamba, ohujuumula oba ehiuumulo. Oludaalo lwa Sabbaato nj'oludaalo olwomusanvu mu sabbiiti y'Abayudaaya era Abayudaaya si behirisiwanga hutamba oba ohuhola omulimo gwosigwosi hu ludaalo olwo.

Emaapu y'ehyalo
ehigwalaafu aja
Yesu Kurisito
gabereeye hu hyalo

